

RUIMTE VOLK

GEMEENTE NOORDENVELD

Nota van Uitgangspunten

Kwaliteiten, opgaven en ontwikkelingen in beeld voor de actualisatie van de omgevingsvisie Noordenveld

Versie 4: augustus 2025

COLOFON

Dit document is opgesteld door RUIMTEVOLK en is het resultaat van een samenwerkingsproces met de gemeente Noordenveld. Het copyright van de beelden, kaarten en foto's berust bij RUIMTEVOLK tenzij anders aangegeven. Hoewel aan de inhoud en samenstelling van dit rapport de grootst mogelijke zorg is besteed, is het mogelijk dat informatie onjuist of onvolledig is. RUIMTEVOLK en de gemeente Noordenveld aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid voor de volledigheid en juistheid van de gegeven informatie. Aan de inhoud van dit rapport kunnen geen rechten worden ontleend. Dit document is niet voor aan commercieel gebruik.

augustus 2025

INHOUD

1 Inleiding 4

Intermezzo: participatie aanpak 8

2 Samenvatting van de belangrijkste opgaven voor de omgevingsvisie Noordenveld 2050 12

3 DNA van Noordenveld 16
3.1 Karakteristieken van Noordenveld 18
3.2 Noordenveld in de regio 20
3.3 Uitkomsten participatieronde #1 22

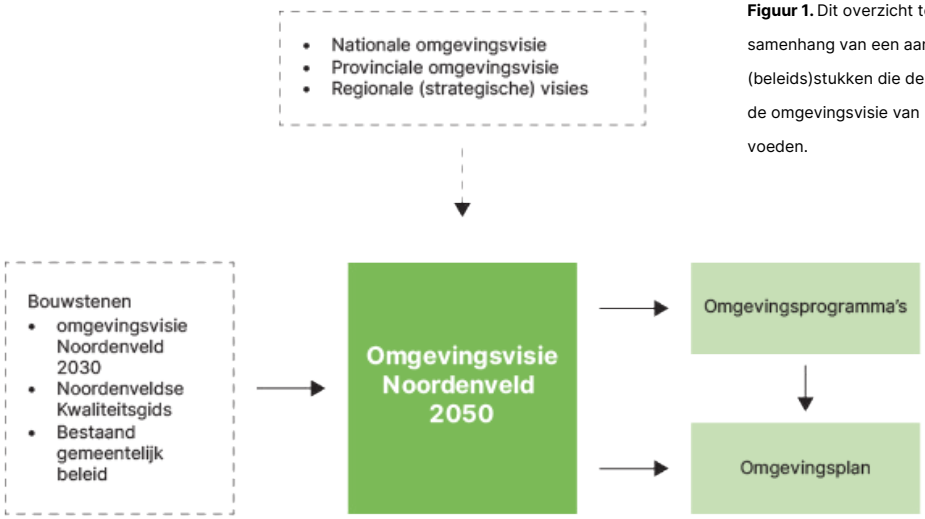
4 Opgaven en ontwikkelingen 28
4.1 Wonen, voorzieningen, leefomgeving, veiligheid, cultuur en erfgoed 29
4.2 Werken, mobiliteit, recreatie, energie, landbouw, gaswinning 35
4.3 Landschap, water, klimaat, bodem, natuur 41

5 Beleidsinventarisatie 48

6 Geraadpleegde bronnen 51

1
Inleiding

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet ingevoerd. Deze wet verplicht gemeenten tot het opstellen van een Omgevingsvisie waarin alle ambities en beleidsdoelen over ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, economie, natuur en water etc. in één beleidsstuk worden gebundeld. Zo worden de regels vanuit verschillende beleidsvelden in samenhang bekeken en beter op elkaar afgestemd.
De omgevingsvisie is een strategische visie voor de lange termijn, waarin we als gemeente aangeven wat we belangrijk vinden in de omgeving waarin we wonen, werken en onze vrije tijd besteden. In 2017 stelden we als gemeente Noordenveld onze eerste omgevingsvisie vast: omgevingsvisie Noordenveld 2030. Deze visie is opgesteld onder de toen geldende wet- en regelgeving (de Wet ruimtelijke ordening).
De wereld verandert echter snel. In de afgelopen jaren zijn er verschillende grote vraagstukken opgekomen, zoals op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptatie, stikstof, de toekomst van het landelijk gebied, welzijn, de energietransitie en het principe 'water en bodem sturend'. Ook blijkt uit evaluatie dat de omgevingsvisie uit 2017 op onderdelen niet aan de eisen van de Omgevingswet voldoet. Daarom is het nu tijd om de omgevingsvisie te actualiseren.

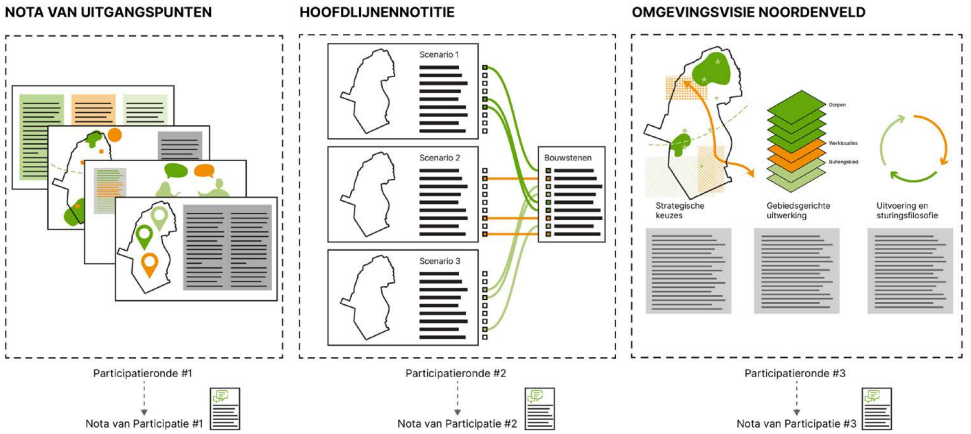
Figuur 1. Dit overzicht toont de samenhang van een aantal belangrijke (beleids)stukken die de inhoud van de omgevingsvisie van Noordenveld voeden.

Bij de actualisatie van de omgevingsvisie beginnen we nadrukkelijk niet vanaf nul. We bouwen voort op de omgevingsvisie uit 2017 en houden rekening met zowel de lokale actuele beleidsstukken van Noordenveld als de bredere regionale, provinciale en nationale kaders.
De geactualiseerde omgevingsvisie komt in verschillende stappen tot stand: we starten met het verdiepen van de opgaven en het duiden van de kwaliteiten van de leefomgeving van Noordenveld. Dit document is het resultaat van deze stap. Vanuit de kennis van de belangrijkste opgaven en uitgangspunten voor de geactualiseerde omgevingsvisie, gaan we verder naar de volgende stap: koers bepalen. We stellen drie scenario's op waarmee we de bandbreedte en consequenties van ruimtelijke keuzes in beeld brengen. Dit helpt ons bij het verkennen van mogelijke en wenselijke 'toekomsten'. Gevoed door de uitkomsten van de gesprekken over de scenario's stellen we een hoofdlijnennotitie op, bestaande uit een toekomstverhaal en strategische keuzes. Ten slotte gaan we over tot het opstellen van de geactualiseerde visie. In deze stap worden de strategische keuzes doorvertaald naar gebiedsgerichte keuzes voor verschillende type gebieden in de gemeente. In elke stap die we doorlopen, vormt participatie met de samenleving, de politiek en de interne organisatie een wezenlijk onderdeel. Op pagina 8pagina 8pagina 8 vindt u meer informatie over de voorgestelde participatie aanpak.

Het voorliggende document, de Nota van Uitgangspunten, vormt het startpunt van de actualisatie van de omgevingsvisie, een fundament. Deze Nota van Uitgangspunten geeft een duiding van de belangrijkste (integrale) opgaven waarop de geactualiseerde omgevingsvisie Noordenveld een antwoord moet geven. Het document geeft een overzicht van karakteristieken en kwaliteiten van de gemeente

en biedt voor verschillende beleidsthema's inzicht in trends en ontwikkelingen die er op de gemeente afkomen.

We zijn ons ervan bewust dat beleid constant in beweging is. Deze Nota van Uitgangspunten is dan ook een momentopname, een vastlegging van de huidige stand van zaken, ofwel een foto. Gelukkig biedt de Omgevingswet ruimte voor dynamiek. Dit stelt ons in staat om onze doelen en ambities - op basis van ontwikkelingen en monitoring van ons beleid - in de loop der jaren aan te passen.

Figuur 2. Dit overzicht toont de drie fasen en bijbehorende tussenproducten waarmee naar de geactualiseerde Omgevingsvisie Noordenveld wordt toegewerkt.

Figuur 3. Deze figuur toont de verschillende overleggen en (tussen)producten in het proces van de actualisatie van de omgevingsvisie Noordenveld.

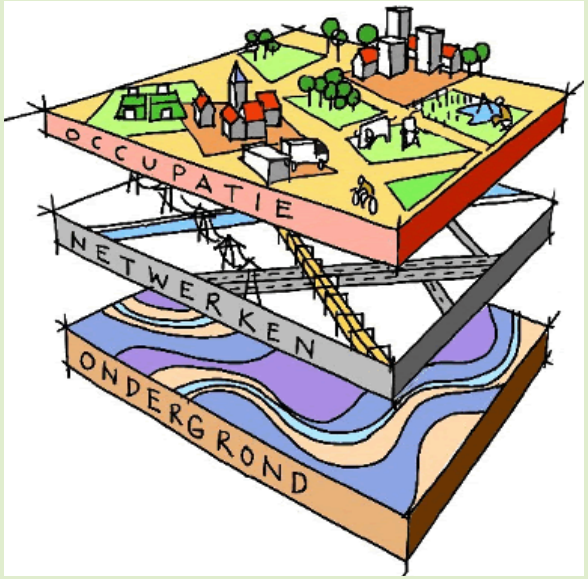
LEESWIJZER

Na deze inleiding volgt een intermezzo waarin we op hoofdlijnen beschrijven hoe het participatieproces wordt vormgegeven. In hoofdstuk 2 volgen de belangrijkste conclusies en bevindingen uit de analyse. Dit hoofdstuk zet de belangrijkste (integrale) kansen en opgaven voor Noordenveld op een rij en beschrijft de vragen waar de geactualiseerde omgevingsvisie straks een antwoord op moet formuleren. Dit hoofdstuk vormt daarmee een samenvatting van de conclusies uit de analyse. Vervolgens beschrijven we in hoofdstuk 3 de huidige waarden en ruimtelijke karakteristieken van de gemeente. Hiervoor gebruiken we bestaande beschrijvingen en onderzoeken, maar is ook de inbreng van inwoners via de enquête van grote waarde geweest. In hoofdstuk 4 staat de analyse naar trends en ontwikkelingen centraal. Het hoofdstuk schetst aan de hand van kaartbeelden, figuren en tekst de huidige situatie (nu) en de meest relevante trends en ontwikkelingen die in de toekomst voor de gemeente Noordenveld (gaan) spelen. Tot slot hoofdstuk 5, waarin we de conclusies van de beleidsinventarisatie presenteren.

In de tekst wordt met voetnoten verwezen naar de geraadpleegde bronnen. Het overzicht van geraadpleegde bronnen vindt u achterin dit document.

Werkwijze: lagenbenadering

De methode van de lagenbenadering vormt het theoretisch kader voor de thematische analyse van opgaven en ontwikkelingen. De lagenbenadering deelt de omgeving in verschillende lagen in: de ondergrond, netwerken en occupatie (menselijke activiteiten). Het samenspel van deze lagen vormt de leefomgeving zoals we die kennen. Alle drie de lagen zijn aan verandering onderhevig, maar de snelheid waarmee ze veranderen verschilt per laag. Door de lagenbenadering toe te passen als methode, wordt de onderlinge samenhang tussen verschillende aspecten in de leefomgeving inzichtelijk gemaakt. De lagenbenadering biedt daarmee handvatten om vorm te geven aan duurzame ruimtelijke ontwikkeling.

Figuur 4. Schematische weergave van de lagenbenadering zoals gehanteerd in deze analyse (bron: Ruimte met Toekomst).

Intermezzo: participatie aanpak

Om te komen tot een gedragen visie op de toekomstige leefomgeving, hebben we de kennis en ervaring vanuit de samenleving, het bedrijfsleven, organisaties en ketenpartners, de ambtelijke organisatie en onze lokale politiek hard nodig.

De omgevingsvisie heeft betrekking op de omgeving die eenieder - inwoners, ondernemers, bezoekers - gebruikt. De keuzes die we in de omgevingsvisie vastleggen, zijn bepalend voor de wijze waarop huidige en toekomstige generaties wonen, werken, ontmoeten en recreëren in de gemeente. We vinden het dan ook belangrijk om de gebruikers van deze leefomgeving de mogelijkheid te bieden om een rol te spelen bij de totstandkoming van de omgevingsvisie.
In dit hoofdstuk schetsen we op hoofdlijnen hoe we de participatie en bijbehorende communicatie voor de actualisatie willen vormgeven. Daarbij onderscheiden we **doel, doelgroepen, aanpak** en de **wijze van verwerking van opbrengsten**.

DOELEN

Onze doelen zijn als volgt:

→ het ontwikkelen van een **integrale en gedragen geactualiseerde omgevingsvisie**;

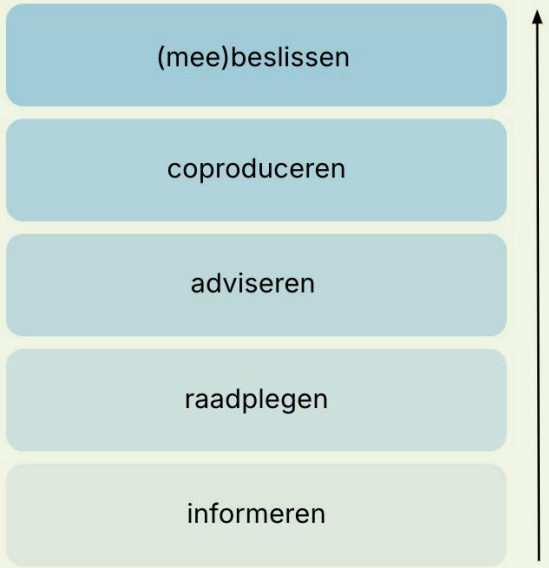
→ het actief, participatief optrekken met **inwoners, bedrijven, partners en de interne organisatie en politiek** gedurende het proces;

→ het bieden van **toegankelijke informatie-voorziening** en diverse **fysieke en online mogelijkheden** om verschillende doelgroepen te bereiken om het gesprek aan te gaan.

Dit communicatie- en participatieplan voor de actualisatie van de omgevingsvisie is opgesteld in lijn met ons gemeentelijk participatiebeleid. De 10 spelregels voor participatie uit ons participatie-beleid vormen het uitgangspunt voor dit plan en de uitvoering ervan. We zetten ons als gemeente in om de spelregels na te streven, en moedigen participanten aan om dit ook te doen.[33]

DOELGROEPEN

Bij de totstandkoming van de geactualiseerde omgevingsvisie onderscheiden we verschillende doelgroepen. We zetten in op een gepaste participatie- en communicatie aanpak per doelgroep. Daarbij kijken we naar de mate van belang en de mate van invloed die doelgroepen bij of op de omgevingsvisie hebben en houden we rekening met het schaal- en abstractieniveau van de visie. Om duidelijk te kunnen communiceren over de mate van betrokkenheid die we vinden passen bij de verschillende doelgroepen, gebruiken we de **participatieladder** (zie figuur 5).

Figuur 5. Deze figuur toont de participatieladder.

→ **Inwoners**
De omgevingsvisie gaat over de gemeente waarin de inwoners van de gemeente wonen, recreëren, elkaar ontmoeten en in sommige gevallen ook werken. Het is daarmee van belang dat zij in staat gesteld worden om hun ideeën, wensen en zorgen over de toekomstige leefomgeving met de gemeente te delen. Via verschillende middelen, zoals digitale peilingen, een expositie en een (digitale) ideeënbus worden inwoners **geraadpleegd**. Ook worden zij via verschillende communicatiemiddelen **geïnformeerd** over proces en inhoud. Input vanuit de samenleving op de omgevingsvisie wordt serieus ontvangen, maar zal niet altijd een plek in de visie kunnen krijgen. Er is ruimte voor inbreng op verschillende thema's die de leefomgeving raken, zoals wonen, landschap, verkeer, economie en meer. Tegelijkertijd zijn er ook zaken die niet (meer) ter discussie staan in de omgevingsvisie. Dit betreft bijvoorbeeld vastgesteld lokaal beleid, maar ook wet- en regelgeving vanuit Europa, het Rijk of de provincie. Wanneer de gemeente een andere koers kiest dan door inwoners wordt ingebracht in bijvoorbeeld de enquête, wordt deze keuze toegelicht.
Het coproduceren en meebeslissen over de omgevingsvisie gaat via de gemeenteraad, als gekozen volksvertegenwoordigers.

→ **Professionele stakeholders (mede-overheden, ondernemers en andere samenwerkingspartners)**
Mede-overheden, ondernemers en andere samenwerkingspartners van de gemeente vormen belangrijke partners voor de gemeente in het uitvoeren van de ambities die de omgevingsvisie beoogt. Deze doelgroep wordt in het proces van de actualisatie van de omgevingsvisie **geraadpleegd** door middel van twee interactieve bijeenkomsten. Deze professionele partijen zullen op bepaalde inhoudelijke thema's ook een **adviserende rol** hebben. Hierbij maken we een onderscheid tussen kennispartners/platforms en individuele belanghebbenden. Tot slot zullen de stakeholders via verschillende communicatiemiddelen op gerichte momenten **informatie ontvangen** over proces en inhoud.

→ **Interne organisatie en ketenpartners**
Een gedragen omgevingsvisie vraagt ook betrokkenheid van de interne organisatie en lokale politiek. Onze interne organisatie speelt een belangrijke rol in het delen van de ambtelijke kennis en expertise en in het bewaken van de samenhang tussen de omgevingsvisie en andere (beleids)trajecten. Deze groep ambtenaren uit verschillende beleidsdomeinen wordt gedurende het proces **geïnformeerd** en wordt op meerdere momenten betrokken door middel van een aantal bijeenkomsten, waarbij zij een **raadplegende** en **adviserende rol** uitoefenen.

→ **Gemeenteraad**
De gemeenteraad is bevoegd gezag om via een raadsbesluit de omgevingsvisie vast te stellen. Als vertegenwoordiger van de bevolking bepaalt hij de ambities en keuzes die de uiteindelijke omgevingsvisie beschrijft. Dit betekent dat de gemeenteraad **(mee)beslist** over het proces en de inhoud van de omgevingsvisie. In raadsvergaderingen worden de huidige gemeenteraad en - na de verkiezingen - de toekomstige gemeenteraad **geïnformeerd** over proces en inhoud en op onderdelen **geraadpleegd**. Vanuit de kaderstellende rol en verantwoordelijkheid geeft de gemeenteraad richting aan de gewenste toekomstige ontwikkeling van de leefomgeving.

→ **College**
Het college van burgemeester en wethouders is de opdrachtgever in het proces van de omgevingsvisie. Ook is het college wettelijk bevoegd om omgevingsprogramma's op te stellen, waarin globale beleidslijnen uit de omgevingsvisie verder uitgewerkt kunnen worden. Op verschillende momenten in het proces worden de bestuurders betrokken bij de voortgang en (deel)producten van de omgevingsvisie.
Als opdrachtgever voor de actualisatie van de omgevingsvisie worden zij **geïnformeerd** over proces en inhoud. Tegelijkertijd vormen de leden van het college ook op gerichte momenten **adviseurs** op zowel inhoud als proces. Ten slotte zal het college ook besluiten nemen over (tussen) producten van de omgevingsvisie (**meebeslissen**).

AANPAK (INSTRUMENTEN EN ACTIVITEITEN)

De omgevingsvisie komt tot stand in verschillende fasen. Elke fase bestaat uit verschillende processtappen en bijbehorende (tussen) producten. Gedurende het traject zullen, in aansluiting bij deze onderdelen, diverse instrumenten en activiteiten ingezet worden ten behoeve van participatie met de samenleving, de politiek en de interne organisatie.

De eerste stappen in het participatieproces zijn inmiddels al gezet en verwerkt in de voorliggende Nota van Uitgangspunten. Dit betreft de enquête onder de samenleving, een ambtelijke werksessie en informatieve bijeenkomsten met respectievelijk het college en de gemeenteraad.

In de volgende twee fasen zullen opnieuw bijeenkomsten en activiteiten georganiseerd worden in het kader van de actualisatie van de omgevingsvisie. Voor het betrekken van de samenleving zetten we in op een combinatie van de digitale en fysieke middelen. Zo willen we in de tweede fase een digitale peiling organiseren. In fase 3, wanneer de eerste ideeën zijn uitgewerkt, zetten we in op een expositie en (digitale) ideeënbus. Ook zetten we in ieder geval in op het organiseren van werksessies met stakeholders en de interne organisatie. Tot slot organiseren we per fase minstens één bijeenkomst met het college en de gemeenteraad.

We gebruiken verschillende kanalen en communicatiemiddelen om informatie over het proces en over (tussen)producten te delen met onze interne organisatie, de samenleving, onze partners en andere geïnteresseerden. De gemeentelijke webpagina vormt de vindplaats voor achtergrondinformatie, openbare stukken (bijvoorbeeld (tussen)producten en opbrengsten participatie) en aankondigingen van activiteiten.

Gedurende het proces zetten we in op zorgvuldige en laagdrempelige participatie, waarbij verschillende doelgroepen de kans krijgen om hun stem te laten horen. Wanneer we tussentijds constateren dat er meer of minder betrokkenheid van een bepaalde doelgroep nodig is, kan dit ertoe leiden dat onze aanpak wijzigt. Dit kan betekenen dat we inzetten op aanvullende instrumenten en activiteiten en/of dat we andere communicatiekanalen inzetten.

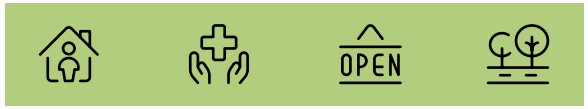
OPBRENGSTEN PARTICIPATIE

De opbrengsten van de participatie nemen we als advies mee bij het opstellen van de (deelproducten van de) omgevingsvisie. Aan het einde van elke fase bundelen we de opbrengsten van de participatiemiddelen in een **Nota van Participatie**. De Nota van Participatie vormt een naslagwerk dat ervoor zorgt dat alle input uit de participatie herleidbaar is. Dit document biedt een beknopte samenvatting van de participatie-uitkomsten op hoofdlijnen. Daarbij gaat aandacht uit naar zaken die veel overeenstemming kennen, maar ook naar aspecten waar de meningen over verdeeld zijn. In de Nota van Participatie wordt aangegeven wat in de uitwerking van de omgevingsvisie wel en niet is meegenomen, inclusief waarom.

2

Samenvatting van de belangrijkste opgaven voor de omgevingsvisie Noordenveld 2050

In deze Nota van Uitgangspunten van de actualisatie van de omgevingsvisie Noordenveld wordt een beknopte analyse gemaakt van bestaande kwaliteiten, karakteristieken en van thematische ruimtelijke en maatschappelijke opgaven en ontwikkelingen die (naar verwachting) op de gemeente afkomen. De verschillende thema's die in het document aan bod komen, zijn in werkelijkheid niet los van elkaar te zien. Sterker nog, de verschillende ontwikkelingen die op Noordenveld afkomen zijn sterk met elkaar verweven en beïnvloeden elkaar. De uitdaging ligt voor om deze verschillende thematische opgaven vanuit een breed perspectief te bekijken. Daarbij moet inzichtelijk worden wat het vertrekpunt is, op welke onderdelen de ontwikkelrichting al vast ligt - bijvoorbeeld door kaders van bovenliggende overheden - én waar ruimte is om als gemeente aanvullende en nieuwe keuzes te maken.
Uit dit voorliggende document komen de volgende vraagstukken naar voren waarin we in de geactualiseerde omgevingsvisie straks een antwoord op moeten formuleren.

→ Noordenveld kenmerkt zich als een gemeente waar het prettig leven is, met gezonde inwoners en gemeenschappen. Inwoners geven de kwaliteit van leven een score van **7,7**. De zorg voor de leefomgeving is hoog en in de verschillende dorpen en buurtschappen zijn er veel initiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid. Tegelijkertijd dreigt de leefbaarheid steeds meer onder druk te komen te staan door onder andere demografische ontwikkelingen zoals de (dubbele) **vergrijzing, ontgroening** en **huishoudensverdunning**. De gemeente kenmerkt zich door de vele (woon) zorgvoorzieningen in kernen als Roden, Peize en Norg. Net als elders in Nederland neemt de druk op de **zorg en andere voorzieningen** toe. Om voorzieningen in stand te houden zijn voldoende gebruikers van de voorzieningen nodig en is aanwezigheid van voldoende personeel en vrijwilligers van belang. Een toename van het aantal oudere huishoudens en de verwachte (gestage) afname van het inwoneraantal van Noordenveld kunnen het (financiële) draagvlak voor behoud van voorzieningen negatief beïnvloeden. Dergelijke ontwikkelingen vragen om meer focus op het stimuleren van de **zelf- en samenredzaamheid** van de samenleving. In de omgevingsvisie moet verkend worden welke randvoorwaarden hiervoor van belang zijn: Wat vragen demografische ontwikkelingen van de toekomstige leefomgeving en van de woningvoorraad in de dorpen en daarbuiten? Wat is de gewenste strategie in de locatiekeuze van (maatschappelijke) voorzieningen en woningen? Hoe dragen we zorg voor een leefomgeving die zelf- en samenredzaamheid stimuleert?

→ Binnen de regio Groningen-Assen kenmerkt Noordenveld zich hoofdzakelijk als **woongemeente**, op gunstige afstand van de economische zwaartepunten in de steden Groningen en Assen (waar een relatief groot deel van de lokale bevolking werkt). Voor de komende jaren is er vooral behoefte aan woningen voor jongeren en starters, woningen voor senioren en levensloopgeschikte woningen. De omgevingsvisie moet een antwoord geven op de vraag waar deze woningen komen, wat de overige ambities zijn richting 2050 en wat voor woonmilieus hierbij horen. Het gaat om de vraag: wat voor woongemeente je in de toekomst wilt zijn? Zeker omdat in de regio de komende jaren een stevige groei van het aantal arbeidsplaatsen en van het inwoneraantal verwacht wordt. Vooralsnog zal dit met name in stedelijk gebied landen, met name in stad Groningen. Binnen de gemeentegrenzen komt het **arbeidspotentieel** vanwege vergrijzing juist verder **onder druk** te staan, doordat de omvang van de potentiële beroepsbevolking afneemt. Ook is het de

vraag of in de toekomst op regionaal niveau nog wel voldoende werk beschikbaar is voor inwoners uit de gemeente, bijvoorbeeld door concurrentie om arbeidsplaatsen en/of mismatch in vraag en aanbod. Met het oog op economische weerbaarheid en vitaliteit van dorpen, rijst de vraag of de positionering van Noordenveld als woongemeente bij uitstek voldoende toekomstbestendig is. In de omgevingsvisie roept dit op om na te denken over de **positie** die Noordenveld inneemt **op de regionale woning- en arbeidsmarkt**. Voor welke doelgroepen wil de gemeente Noordenveld aantrekkelijk zijn? Hoe hangt dit samen met de positie van andere gemeenten binnen de RGA? Welke eisen stelt dit aan de leefomgeving? En welk type werkgelegenheid sluit hierop aan?

→ De verschillende (beschermde) **natuurgebieden** zoals Leekstermeergebied, Norgerholt, Fochteloërveen, De Onlanden, de kenmerkende **brinkdorpen**, de geschiedenis van het veen en de **Koloniën van Weldadigheid** in Veenhuizen maken stevig onderdeel uit van het DNA van de gemeente. Het **afwisselende landschap**, de **rijke cultuurhistorie** en de **veelzijdige natuur** in de gemeente zijn van grote waarde voor inwoners en bezoekers. Zij komen hier graag om te recreëren. Hoewel behoud en versterking van de landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische kwaliteiten in de omgevingsvisie een belangrijk uitgangspunt vormen, zien we ook dat dit in sommige gevallen **op gespannen voet** komt te staan met andere thema's die om ruimte vragen, zoals **ontwikkelruimte voor woningbouw, (verblijfs) toerisme, bedrijvigheid of de energietransitie**. Dit geldt ook voor de **landbouwsector**. De landbouw is één van de belangrijke economische en cultuurhistorische dragers van het buitengebied in de gemeente Noordenveld. Diverse opgaven in het buitengebied (denk aan stikstof, bodem- en waterkwaliteit, klimaatadaptatie en biodiversiteit) vragen om een **transitie in de landbouw**, waarbij gezocht wordt naar meer toekomstbestendige vormen van bedrijfsvoering en ruimte, passend bij de draagkracht van bodem- en watersystemen. Deze opgaven moedigen ons aan om in de omgevingsvisie een heldere leidraad te geven aan de samenkomst van deze thema's: Welke functies geven we op welke plekken prioriteit? Hoe kunnen verschillende ruimtevragers zo goed mogelijk bij elkaar gebracht worden?

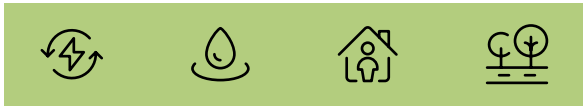

→ De **gezonde leefomgeving** is een kernkwaliteit van de gemeente Noordenveld. Tegelijkertijd heeft de gemeente te maken met (aankomende) klimaatopgaven. Door **klimaatverandering** en **intensief grondgebruik** staan landschappelijke kwaliteiten, biodiversiteit en de draagkracht van het bodem- en watersysteem onder druk. In de hele gemeente zullen droogte en wateroverlast (zoals nu soms al merkbaar in Peize en Norg) in de toekomst vaker voorkomen, met negatieve gevolgen voor mens, dier en natuur. Om een prettig en veilig leefklimaat in de kernen en het buitengebied ook in de toekomst te kunnen garanderen, is inzet op een **integrale aanpak van systeemopgaven** noodzakelijk. Hierbij komen water, bodem, energie, klimaat, natuur en landbouw allemaal samen. Dit betekent dat we moeten nadenken over: Hoe gaan we zorgvuldig om met het water- en bodemsysteem? Hoe zorgen we ervoor dat ons water- en bodemsysteem sturend is bij het maken van keuzes over welke functies we waar willen toestaan en/of ontwikkelen? Wat vraagt dit van de inrichting en het gebruik van de leefomgeving?

→ Een goede **bereikbaarheid** van bestemmingen binnen de gemeentegrenzen én daarbuiten is randvoorwaardelijk voor een vitale gemeente en het welzijn van inwoners. Voorzieningen zoals zorg en detailhandel, maar ook werk- of studieplek en sociale contacten moeten voor elke inwoner goed bereikbaar zijn. Bij het realiseren van een **aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat** speelt bereikbaarheid binnen de gemeente Noordenveld een belangrijke rol.

Op dit moment vormt de auto vaak het primaire vervoermiddel voor verplaatsingen binnen de gemeente en naar de regio, met name voor langere afstanden. Vanuit **duurzaamheids- en gezondheidsoverwegingen**, ligt er een opgave voor om in te zetten op multimodale bereikbaarheid en daarmee degelijke alternatieven voor de auto te bieden, vervoersarmoede te voorkomen en verduurzaming van autogebruik te stimuleren. Veel inwoners en bezoekers van Noordenveld gebruiken al vaak de fiets om zich van A naar B te verplaatsen. De aanwezigheid van een fijnmazig **fietsnetwerk** en de doorfietsroutes als Roden-Groningen en Leek-Groningen bieden een stevige basis om op voort te bouwen. Op het gebied van openbaar vervoer ervaren inwoners de bereikbaarheid als minder goed. Hoewel verschillende buslijnen de dorpen met onder andere Groningen en Assen verbinden, zijn er ook plekken in onze gemeente waar de bus niet komt. Op deze plekken kan men gebruik maken van de hub-taxi. Deze biedt slecht beperkt een alternatief voor reguliere buslijnen. Het vormgeven van een **optimale lokale en regionale bereikbaarheid** is een opgave die vraagt om een integrale en ruimtelijke vertaling in de omgevingsvisie. Daarbij gaat het om vragen zoals: Hoe geven we invulling aan de randvoorwaarden voor duurzame, gezonde, toegankelijke en veilige bereikbaarheid - op regionaal niveau en binnen de gemeente? Wat betekent dit voor de rol van de auto, het openbaar vervoer en langzaam verkeer? En welke impact heeft dit voor onze infrastructuur en het landschap?

→ Om woningen en bedrijven ook in de toekomst te kunnen voorzien van warmte en elektriciteit, zijn veranderingen vereist in de omgang met **energiebronnen**. Om onze impact op klimaatverandering te minimaliseren is een overstap op duurzame energie en zuiniger energiegebruik noodzakelijk. De **energietransitie** speelt op alle schaalniveaus, maar vraagt ook van de gemeente om investeringen te doen die bijdragen aan een klimaatneutrale toekomst. De energietransitie gaat gepaard met **ruimtelijke aanpassingen** in de gebouwde omgeving, het landschap en de ondergrond. Daarbij gaat het om energieprojecten zoals zon-op-dak en windmolens, maar ook om transformatorhuisjes en batterijen voor energieopslag, laadinfrastructuur voor duurzame mobiliteit en verduurzaming van gebouwen door bijvoorbeeld warmtepompen. In de omgevingsvisie moet worden beantwoord welke inzet de gemeente levert om bij te dragen aan de energietransitie. Daarbij dient ook rekening gehouden te worden met de binnen de gemeente gelegen gasopslag Langelo. Deze speelt op dit moment een belangrijke rol in het voorzien in aardgas voor Nederlandse huishoudens. De vragen die in de omgevingsvisie aan bod komen zijn onder andere: op welke wijze wordt binnen Noordenveld ruimte geboden aan energieopwek, -opslag en -transport? Wat betekenen de ontwikkelingen rondom aardgasgebruik op verschillende schaalniveaus voor onze gemeente? Welke doelen hebben we als gemeente en hoe geven we hier vorm aan?

De Omgevingsvisie vormt het centrale document waar alle beleidsopgaven voor de fysieke leefomgeving verankerd zijn. Vanuit de geest van de Omgevingswet is het de bedoeling dat de Omgevingsvisie het overkoepelende startpunt is van beleidsvoornemens, waarnaar er uitwerking volgt in een programma of het omgevingsplan.

De vraagstukken die hierboven aan bod komen, hangen samen met een bredere, overkoepelende opgave voor ons als gemeente: het **integraal denken en werken onder de Omgevingswet**. Het hanteren van de integrale aanpak die de Omgevingswet voorschrijft, vormt voor ons als gemeente het vertrekpunt om te komen tot weloverwogen, toekomstbestendige keuzes voor de leefomgeving. Op ambtelijk, bestuurlijk en politiek niveau ligt de uitdaging voor om op zoek te gaan naar slimme koppelingen tussen verschillende thema's. Tegelijkertijd vraagt de Omgevingswet ons ook om scherpe keuzes te maken, daar waar ambities lastiger te verenigen zijn.

3

DNA van Noordenveld

Kernwaarden: transparant, leefbaar, groen, ondernemend en duurzaam

Vanuit de eerste omgevingsvisie van de gemeente Noordenveld staan vijf kernwaarden centraal. Het zijn de waarden die voor de inwoners van Noordenveld bovenaan staan als het gaat om wat zij belangrijk vinden in Noordenveld. De kernwaarden zijn: transparant, leefbaar, groen, ondernemend en duurzaam. Transparant en een transparant bestuur betekent dat het voor inwoners helder is welke afwegingen het bestuur maakt, het betekent niet dat inwoners altijd gelijk krijgen. Leefbaarheid staat voor alles wat het samen leven in Noordenveld prettig maakt. Groen staat voor natuur, rust en ruimte voor de inwoners en bezoekers. Recreatie en toerisme, hoogwaardige kennisindustrie, een levendige middenstand in de verschillende kernen en de agrarische sector zijn de pijlers van Noordenveld als ondernemende gemeente. Duurzaam is het zorgvuldig omgaan met de beschikbare bronnen en het gebruik van de ruimte. Deze pijlers nemen we mee in deze actualisatie van de omgevingsvisie en vormen een belangrijk vertrekpunt.

Figuur 6. Een uitsnede uit de huidige Omgevingsvisie Noordenveld.

Mensingebos

3.1 KARAKTERISTIEKEN VAN NOORDENVELD

→ Gemeente Noordenveld bestaat uit **26 dorpen en buurtschappen**. Roden, Norg en Peize staan bekend als de drie centrumdorpen van de gemeente. Nieuw-Roden, Een en Veenhuizen vormen de drie basisdorpen. Andere kernen in de gemeente zijn: Altena, Alteveer, Een-West, Foxwolde, Huis ter Heide, Langelo, Lieveren, Leutingewolde, Matsloot, Nietap, Peest, Peizermade, Peizerwold, Roderesch, Roderwolde, Sandebuur, Steenbergen, Terheijl, Westervelde en Zuidvelde. [11] De gemeente Noordenveld is in 1998 ontstaan uit een samenvoeging van de voormalige gemeenten Norg, Peize en Roden.

→ Noordenveld is landschappelijk te onderscheiden in **drie deelgebieden**:

- In het noordelijke deel wordt Noordenveld gekenmerkt door het **laagveenontginningslandschap** met wegdorpen. Het natuurgebied De Onlanden is gelegen in dit deelgebied. Dit natuurgebied op de grens met Groningen kent een belangrijke functie op het gebied van waterberging en vormt een belangrijk recreatief uitloopgebied voor inwoners en bezoekers.
- In het zuidelijke deel bevindt zich het **hoogveenontginningslandschap.** Het koloniedorp Veenhuizen is gelegen in dit deelgebied, inclusief het Fochteloërveen.
- Tussen deze twee deelgebieden vormen de esdorpen en jonge ontginningsdorpen, ontstaan op het dekzandlandschap, **het esdorpenlandschap**. Noordsche Veld en Zuursche Duinen zijn typische natuurgebieden in dit deelgebied.

De drie deelgebieden worden doorkruist door hetzelfde **beekdalsysteem**.[12]

→ De gemeente Noordenveld kent een rijke cultuurhistorie. De eeuwenoude **hunebedden** en de karakteristieke **esdorpen** met hun **brinken** zijn landschappelijke uitingen van deze cultuurhistorie. De aanwezigheid van **korenmolens** draagt verder bij aan dit historische beeld. Ook de **turfwinning** en **landgoed Mensinge** hebben het landschap in de loop van de jaren gevormd. Daarnaast vormt de **Maatschappij van Weldadigheid,** met haar unieke kolonievaart en de historische gebouwen in Veenhuizen, een bijzonder onderdeel van de cultuurhistorie. Sinds 2021

Hunebed D1

staat deze plek, als onderdeel van de Koloniën van Weldadigheid, op de Werelderfgoedlijst van UNESCO. In 2020 werd de gemeente dan ook erkend als **Erfgoedgemeente** van Nederland, waarbij zowel tastbaar als immaterieel levend erfgoed gewaardeerd wordt. [11, 12, 13]

→ Noordenveld is een landelijke gemeente met een diverse omgeving waarin **bossen, zandverstuivingen, heidevelden en veenmoerassen** elkaar afwisselen. Deze plekken zijn te bezoeken en bewonderen middels een **uitgebreid wandel- en fietsroutenetwerk**. Ook zijn er **uitkijktorens** om van het mooie landschap te genieten. Wie liever op een andere manier recreëert, kan terecht bij **verschillende musea** in de gemeente**.** [11, 12]

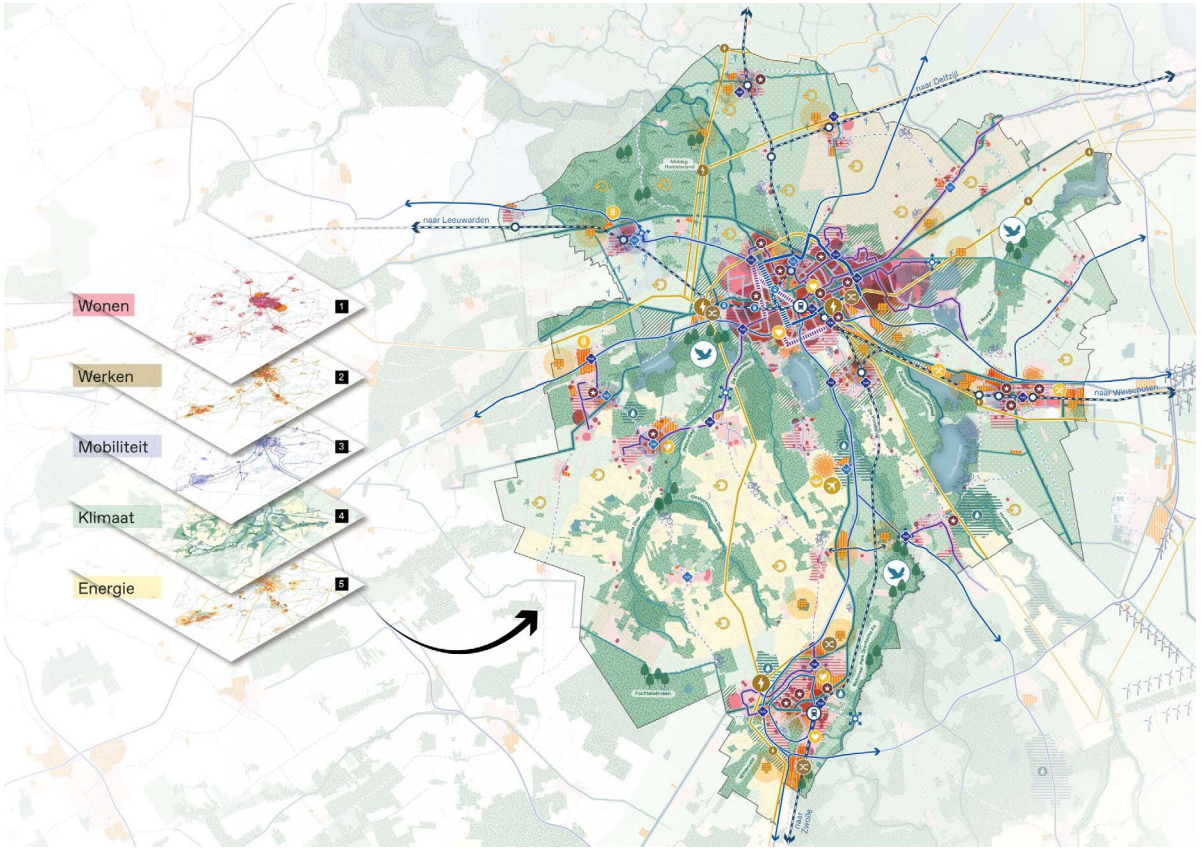
→ Noordenveld heeft een actief en divers evenementenaanbod. Enkele kenmerkende **evenementen** zijn Festival Veenhuizen, Rodermarkt, Norger Feestvierdaagse, Worteldagen, Folly Art Norg en het Wat 'n Kunst festival. Daarnaast zijn er muzikale evenementen in Peize, zoals Pais Sonic en Brinkpop, en worden er diverse wielerevenementen georganiseerd, waaronder De Lus van Roden en Slag om Norg. [17]

3.2 NOORDENVELD IN DE REGIO

→ De gemeente Noordenveld ligt in het noorden van de **provincie Drenthe**. De westzijde van de gemeente grenst aan de Friese gemeenten Opsterland en Ooststellingwerf. De noordelijke buurgemeente is de gemeente Groningen. Binnen de provincie Drenthe grenst Noordenveld aan de gemeenten Tynaarlo, Assen en Midden-Drenthe.

→ Noordenveld kent een centrale ligging binnen Noord-Nederland. Binnen de gemeentegrenzen bevinden zich geen spoorlijnen en snelwegen. Wel zorgen diverse hoofdwegen zoals de **N372** en de **N373** voor een goede **ontsluiting** op de regio en nabijgelegen snelwegen A7 en A28. Binnen de gemeente hebben de dorpen een verschillende oriëntatie op nabijgelegen steden. Het noordelijk deel van de gemeente richt zich voornamelijk op de stad Groningen, terwijl het zuidelijk deel meer op Assen georiënteerd is.

→ De drie Noordelijk Drentse gemeenten Tynaarlo, Aa en Hunze en Noordenveld en provincie Drenthe werken samen in de

Figuur 7. Een kaartbeeld uit de Verstedelijkingsstrategie Regio Groningen Assen (bron: De Zwarte Hond).

Vijversburg in Norg

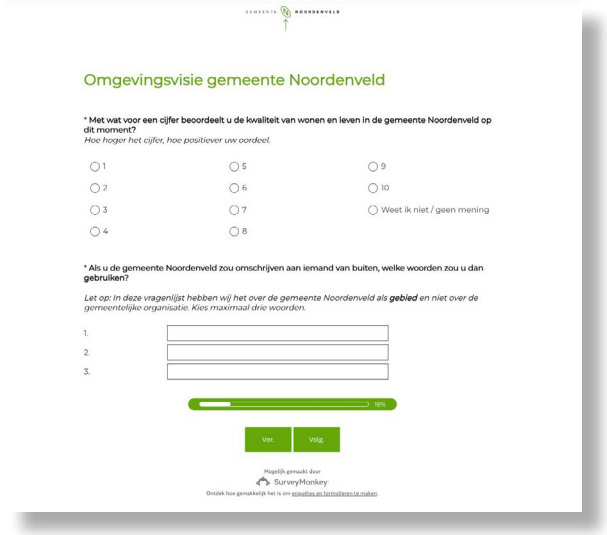
Regiodeal Noord-Drenthe. In deze Regiodeal, met als titel 'Vitaal Verbonden', werken zij samen om een toekomstbestendige regionale brede welvaart te realiseren. [14]

→ Noordenveld maakt deel uit van het regionale **samenwerkingsverband Regio Groningen - Assen (RGA)**. De RGA is door het programma NOVEX aangewezen als een van de zestien NOVEX-gebieden. Eind 2023 is een ontwikkelperspectief opgesteld waarin de RGA zich richt op de realisatie van 36.000 woningen en 28.000 extra arbeidsplaatsen in de periode tot 2040.[15, 16]

→ Als antwoord op de decennialange gaswinning, en de gevolgen hiervan, heeft het kabinet het programma **Nij Begun** gelanceerd. Dit initiatief is een brede **compensatie** voor de inwoners van Noord-Drenthe en Groningen. Met een pakket van **50 maatregelen** wordt geïnvesteerd in het herstel van de regio, het vergroten van de leefbaarheid, het bieden van nieuwe kansen en het wegwerken van achterstanden. Het programma rust op **vier centrale pijlers:** een sociale agenda, een agenda voor herstel, een economische agenda en een isolatieagenda.[18]

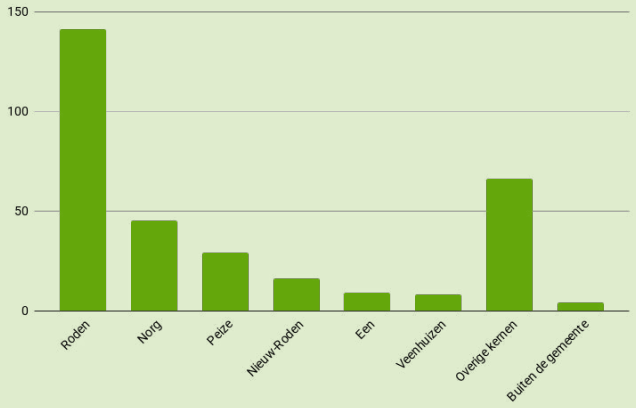
3.3 UITKOMSTEN PARTICIPATIERONDE #1

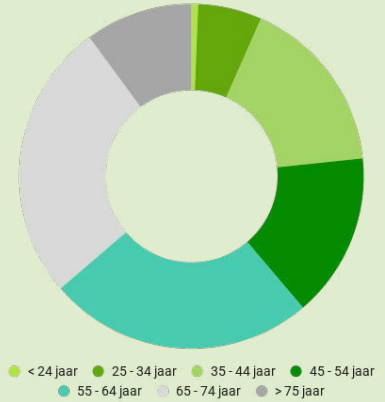
Als gebruikers van de leefomgeving vormen inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden een belangrijke informatiebron in het bepalen van de karakteristieken en kwaliteiten van onze gemeente. Door middel van een **enquête** is de samenleving van Noordenveld gevraagd hoe zij naar de leefomgeving kijkt en welke wensen, zorgen en ideeën er leven. In deze paragraaf geven we een samenvatting van de belangrijkste bevindingen uit de resultaten.

Figuur 8. Een uitsnede uit de online enquête.

In totaal vulden **460 deelnemers** tussen 2 en 30 juni 2025 de enquête in. Niet iedereen heeft de enquête volledig afgerond: in totaal hebben 323 deelnemers de hele enquête ingevuld. Met het aantal respondenten kan met een betrouwbaarheid van 95% en een foutmarge van 5% uitspraken worden gedaan over de hele populatie van de gemeente Noordenveld.

De vragen zijn beantwoord door deelnemers uit verschillende dorpen en verschillende leeftijdsgroepen. Wanneer we kijken naar de verdeling in leeftijdsgroepen, dan ontstaat een herkenbaar beeld: de hogere leeftijdscategorieën zijn overtegenwoordigd in relatie tot de bevolkingsopbouw van de gemeente, terwijl de groep <24 jaar en 25 - 34 jaar ondervertegenwoordigd zijn in relatie tot de bevolkingsopbouw. De sterkste overtegenwoordiging bevindt zich in de categorieën 55 - 64 jaar en 65 - 74 jaar. Hoewel er niet uit elke kern mensen hebben deelgenomen aan de enquête, zijn de respondenten relatief goed naar verhouding verdeeld over de verschillende dorpen. De meeste respondenten komen uit Roden, waar ook het grootste deel van de inwoners van de gemeente woont.

DE GEMEENTE NOORDENVELD ANNO 2025

In de enquête werden deelnemers gevraagd om in enkele steekwoorden de gemeente Noordenveld te beschrijven. De woorden die men gebruikt om de leefomgeving te beschrijven, zijn overwegend positief. ‘Groen’, ‘rust’, ‘ruimte’ en ‘natuur’ zijn woorden die veel respondenten toekennen aan de gemeente. Hoewel veel deelnemers de gemeente als rustig ervaren, wordt de gemeente tegelijkertijd ook levendig genoemd vanwege de aanwezigheid en nabijheid van voorzieningen en de gezellige en actieve gemeenschap.

Figuur 9. De figuur toont een visualisatie van woorden die men gebruikt om de gemeente Noordenveld te beschrijven. De grootte van het lettertype laat zien hoe vaak een woord is genoemd.

PLUSPUNTEN EN MINPUNTEN VAN HET WONEN IN DE GEMEENTE NOORDENVELD

Het overgrote deel van de respondenten van de enquête vindt het prettig wonen en leven in de gemeente. Gemiddeld wordt het wonen en leven in Noordenveld met een **score van 7,7** beoordeeld. Om de redenen achter deze beoordeling te achterhalen, is in de enquête ook gevraagd naar de belangrijkste positieve en negatieve punten van het leven in Noordenveld. Deelnemers werd gevraagd om maximaal drie punten te kiezen uit een scala aan opties, en konden daarnaast ook eigen punten inbrengen wanneer deze niet tot de mogelijkheden behoorden.
De aanwezigheid van natuurgebieden in de buurt (73%), goede voorzieningen (48%) en voldoende welzijns- en zorgvoorzieningen (34%) werden het vaakst gekozen als de belangrijkste positieve punten. Op de vraag naar de belangrijkste negatieve punten van het leven in de gemeente, kozen de meeste deelnemers voor de slechte bereikbaarheid met het openbaar vervoer (28%). Ook de optie ‘anders, namelijk…’ (24%) werd vaak gekozen. In de bijbehorende toelichting kwamen uiteenlopende thema’s aan bod, zoals verkeers-veiligheid, (geluids)overlast, onderhoud van de openbare ruimte en het gebrek aan voorzieningen voor de jeugd. Ongeveer even vaak kozen deelnemers echter ook voor de optie ‘er zijn geen negatieve punten’ (24%).

MOOISTE PLEKKEN VAN DE GEMEENTE NOORDENVELD

Met de omgevingsvisie bouwen we voort op de kwaliteiten van de huidige leefomgeving. We vinden het dan ook belangrijk om inzichtelijk te krijgen op welke plekken binnen de gemeente mensen graag komen. Op de vraag naar de mooiste en meest gewaardeerde plek(ken) in de gemeente Noordenveld komen in de enquête een hoop locaties langs. Natuurgebieden zoals De Onlanden, het Mensingebos, het Leekstermeer, het Fochteloërveen, de Lieversche Diep en het bos bij Norg worden door veel deelnemers benoemd. Ook plekken met een bijzondere cultuurhistorische waarde, zoals Veenhuizen, het landgoed Mensinge en de kenmerkende dorpsbrinken komen vaak terug in de antwoorden.

Om een beter beeld te krijgen bij de plekken waar inwoners waarde aan hechten, werd ook gevraagd om foto's van mooie plekken uit de gemeente te delen. In totaal zijn er **135 foto's** ingezonden. Een selectie hiervan vindt u op de volgende pagina.

Figuur 10. De figuur toont een visualisatie van plekken in de gemeente Noordenveld die genoemd zijn in de enquête. De grootte van het lettertype laat zien hoe vaak een woord is genoemd

Figuur 11. Gevangenismuseum Veenhuizen (Diederik Wierenga)

Figuur 12. Peize, Gravelonefifty (Harriët)

Figuur 13. Rodermarktparade (anoniem)

Figuur 14. Stichting Survivalrun Norg (Koen van der Steen)

Figuur 15. Kerk Peize (Dick Bresser)

Figuur 16. Hunebed D1 Steenbergen (Rolf Swart)

Figuur 17. Vistrap richting Roderweg (Inez Bodewitz)

Figuur 18. Heidebos Mesingebos (Martien Haasjes)

Figuur 19. Terheijl (Rolf Swart)

DROMEN OVER DE TOEKOMST: NOORDENVELD IN 2050

In de omgevingsvisie schetsen we een gewenst toekomstbeeld voor de gemeente. Hoewel het jaar 2050 nog ver weg lijkt, is het belangrijk om vooruit te denken over hoe huidige en toekomstige generaties dan fijn kunnen wonen, werken en verblijven in de gemeente. Ontwikkelingen zoals woningbouw, maar ook verduurzaming van onze energieopwek, -transport en -gebruik kennen namelijk een lange doorlooptijd. Om te verkennen welke ideeën en wensen er leven, vroegen we deelnemers naar hun dromen voor de toekomstige leefomgeving.

De dromen over de toekomstige leefomgeving van Noordenveld zijn veelzijdig. Toch komen bepaalde thema's als rode draad in de antwoorden terug. Zo wordt het behouden van de groene en natuurlijke kwaliteiten door meerdere deelnemers benoemd. Vooruitblikkend naar 2050 hopen deelnemers op een gemeente die niet te veel veranderd is, en zich nog steeds kenmerkt als groen, ruimtelijk en levendig. Men wenst voor 2050 een gemeente met voldoende, betaalbare woningen en voldoende voorzieningen - voor jong en oud. Ook vindt men het belangrijk dat er aandacht is voor alle dorpen. Het behouden van gemeenschapskracht, stimuleren van werkgelegenheid en het verbeteren van bereikbaarheid per openbaar vervoer zijn thema's die meerdere keren worden aangehaald.

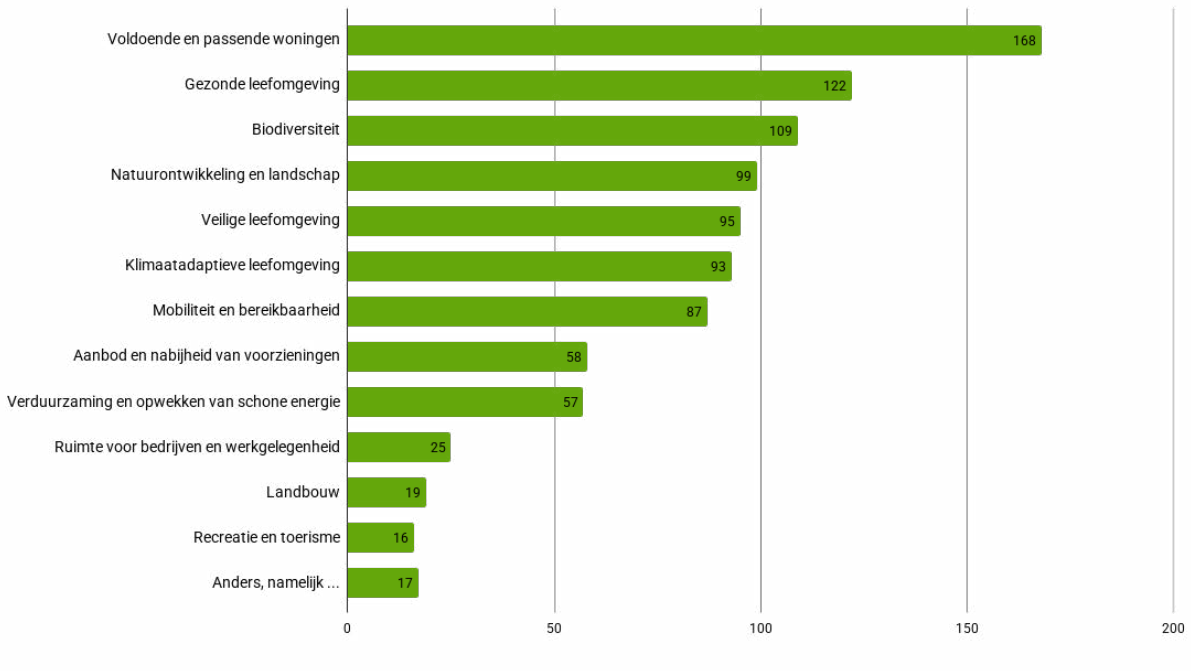
Figuur 20. De figuur toont een visualisatie van woorden die men gebruikt om hun wensen voor de gemeente Noordenveld in het jaar 2050 te beschrijven. De grootte van het lettertype laat zien hoe vaak een woord is genoemd.

MEEST BELANGRIJKE OPGAVEN VOOR DE TOEKOMST

Ook werd deelnemers gevraagd naar welke uitdagingen zij zien voor de leefomgeving van de gemeente Noordenveld. Uit een reeks opgaven - gerelateerd aan de thema's die ook in dit document aan bod komen - konden deelnemers aangeven welke opgaven zij als meest belangrijk zagen voor de toekomst en die daarom de meeste prioriteit verdienen. Hierbij daagden we deelnemers opnieuw uit om maximaal drie opgaven te kiezen.

Met stip op één werd de aanwezigheid van 'voldoende en passende woningen' gekozen als belangrijk thema voor de toekomst. Circa de helft van de deelnemers (50%) koos deze opgave als één van de drie meest belangrijke opgaven. Op de tweede plaats volgt de opgave 'gezonde leefomgeving': een omgeving die uitnodigt tot ontmoeten, bewegen en ontspannen (37%). De opgave die daarna het vaakst werd gekozen, is 'biodiversiteit': een omgeving met een grote variatie aan planten, bomen en dieren. 33% van de deelnemers beschouwde dit als één van de drie meest belangrijke opgaven.

Opgaven die door de deelnemers minder vaak als meest belangrijk beschouwd werden, zijn de thema's 'recreatie en toerisme' (5%) en 'landbouw' (6%).

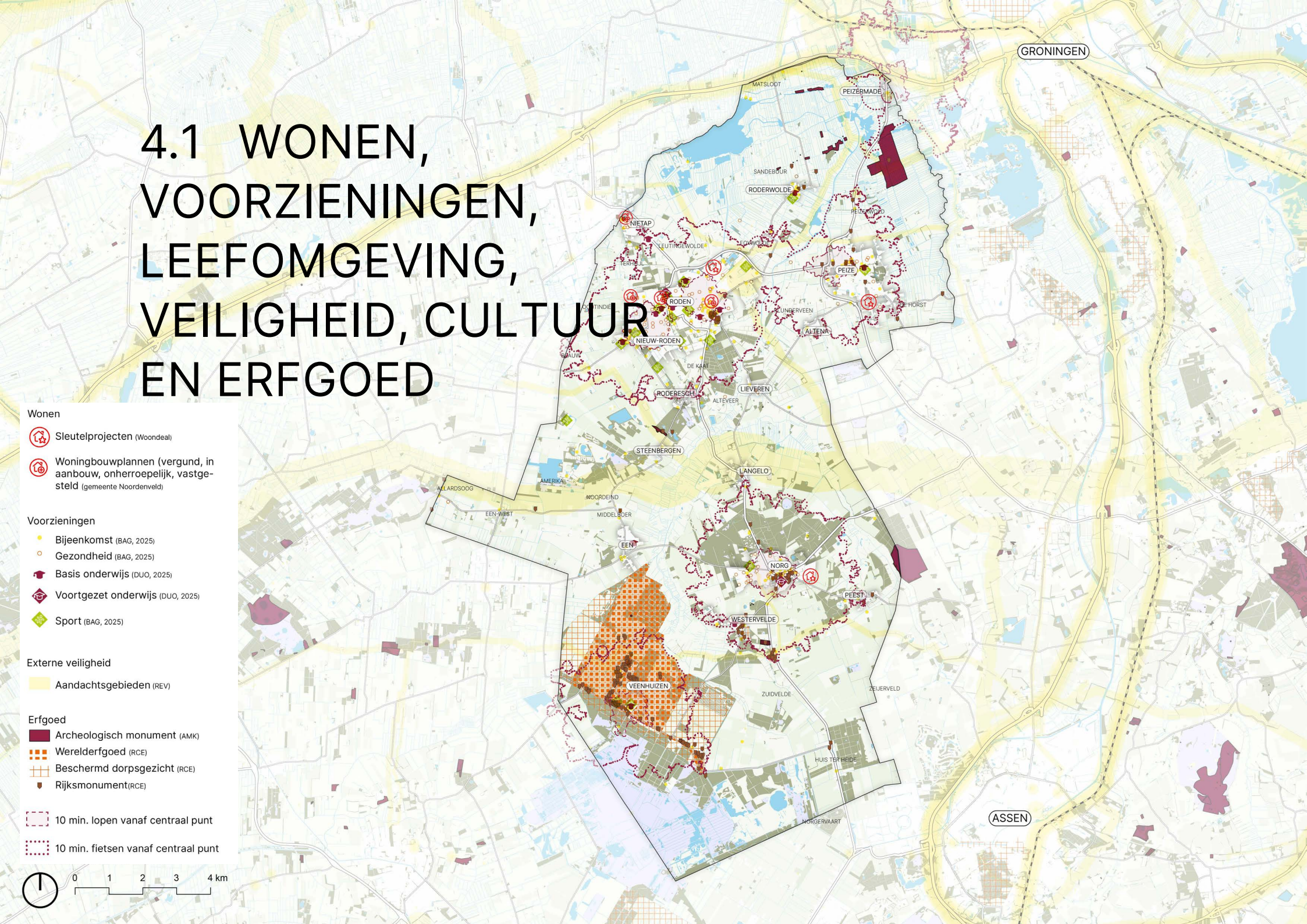

Figuur 21. De figuur toont welke opgaven respondenten het belangrijkst achten voor de toekomst.

4

Opgaven en ontwikkelingen

4.1 WONEN, VOORZIENINGEN, LEEFOMGEVING, VEILIGHEID, CULTUUR EN ERFGOED

Wonen

- Sleutelprojecten (Woondeal)
- Woningbouwplannen (vergund, in aanbouw, onherroepelijk, vastgesteld (gemeente Noordenveld)

Voorzieningen

- Bijeenkomst (BAG, 2025)
- Gezondheid (BAG, 2025)
- Basis onderwijs (DUO, 2025)
- Voortgezet onderwijs (DUO, 2025)
- Sport (BAG, 2025)

Externe veiligheid

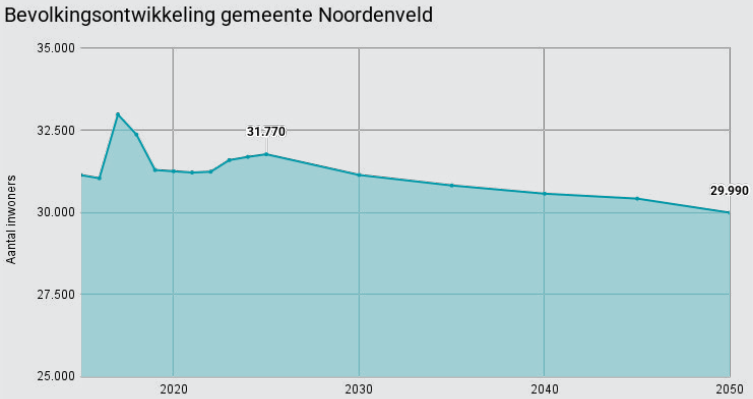
- Aandachtsgebieden (REV)

Erfgoed

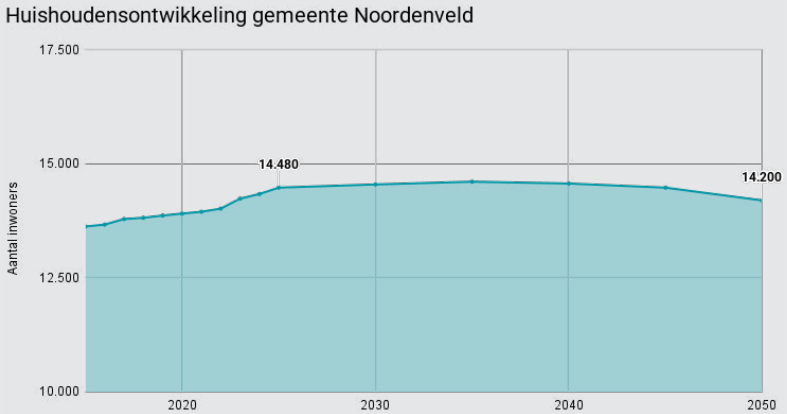
- Archeologisch monument (AMK)
- Werelderfgoed (RCE)
- Beschermd dorpsgezicht (RCE)
- Rijksmonument(RCE)

- 10 min. lopen vanaf centraal punt
- 10 min. fietsen vanaf centraal punt

0 1 2 3 4 km

Figuur 22. Prognoses schetsen de verwachting dat het aantal inwoners gestaag zal afnemen tot 2050.

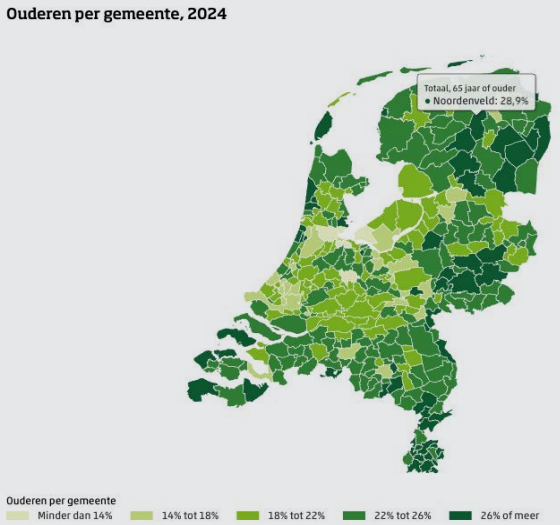

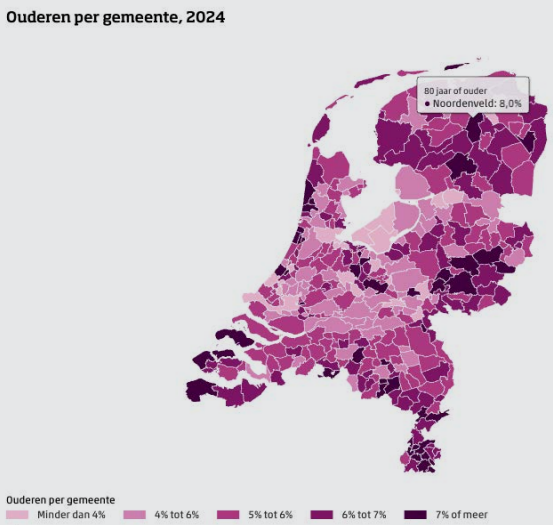
Figuur 23. Prognoses schetsen de verwachting dat het aantal huishoudens tot 2035 zal toenemen, waarna de groei omslaat in stabilisatie of krimp tot 2050.

→ In 2024 woonden er in totaal **31.690 inwoners** in de gemeente Noordenveld, verdeeld over **14.374 huishoudens**. Over de jaren heen is het inwoneraantal van de gemeente redelijk gelijk gebleven. Na een periode van lichte daling tussen 2017 - 2021, groeit de laatste jaren het aantal inwoners weer licht.[1] Prognoses schetsen de verwachting dat richting 2050 het aantal inwoners gestaag zal afnemen (zie ook figuur 22). Het aantal huishoudens is in de gemeente vanaf 2012 continu toegenomen. [2] Binnen Noordenveld groeit het aantal huishoudens harder dan het aantal inwoners. Dit wijst op **huishoudensverdunning**: de huishoudenssamenstelling wordt kleiner. In het regionale woningmarktonderzoek laten prognoses zien dat het aantal huishoudens op de korte termijn (tot 2035) zal toenemen, waarna de groei omslaat in stabilisatie of mogelijk krimp van het aantal huishoudens (zie ook figuur 23).[1] Om eventuele woningleegstand op de langere termijn te voorkomen, is het belangrijk om op deze ontwikkeling voor te sorteren en een visie en strategie achter de hand te hebben.

→ In de regio Groningen - Assen, waar Noordenveld onderdeel van uitmaakt, ligt tegelijkertijd een forse **woningbouwopgave**. Er zijn extra woningen nodig om de regionale woonvraag van huidige en toekomstige huishoudens te beantwoorden. Het regionale woningbehoefteonderzoek schetst voor de periode 2024 - 2040 een opgave van +31.500 woningen (netto). Voor de gemeente Noordenveld wordt binnen deze opgave uitgegaan van een uitbreidingsbehoefte van **+ 575 woningen tot 2030**. Daarvan zijn 300 woningen nodig voor het inlopen van het huidig woningtekort en zijn de overige 275 woningen bedoeld om te anticiperen op de huishoudensgroei. In de periode 2032 t/m 2040 wordt uitgegaan van +100 woningen. Dit is - in verhouding met buurgemeenten zoals Groningen, Assen en Westerkwartier - een relatief beperkte opgave.[1] In het Coalitieakkoord uit 2022 is een totale ambitie van +800 - 1.000 nieuwe woningen tot 2040 vastgelegd. [36]

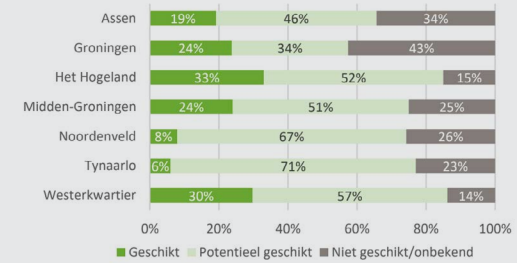
→ In februari 2024 bestond de totale plancapaciteit van de gemeente Noordenveld uit 1.220 woningen, waarvan 330 woningen een 'harde' status hebben. In de Woondeal heeft de gemeente afgesproken de prioriteit te leggen bij het ontwikkelen van de **sleutellocaties:** Norg (Oosterveld), Peize (Zuid) en Roden (Vrijetijdsboulevard). Daarnaast wordt ingezet op het concreet maken van zoeklocaties voor

Figuur 24. Binnen Nederland kenmerkt de gemeente door een relatief hoog aandeel ouderen.

Figuur 8.2: Regio Groningen Assen. Levensloopgeschiktheid van de bestaande woningvoorraad, per gemeente

Bron: Stec 2024, Companen 2023.

Figuur 25. In Noordenveld is slechts een klein deel van de woningvoorraad nu al levensloopgeschikt. Ongeveer 2/3 van de woningvoorraad is potentieel geschikt.

nog eens 300 woningen, waarbij o.a. gekeken wordt naar Roden-Zuid.

→ Naast de kwantitatieve woningbouwambitie, ligt ook de uitdaging voor om na te denken over de **kwalitatieve invulling** van de woonvraag. Wat voor type woongemeente wil Noordenveld zijn in 2050? Hierbij gaat het om het type woonmilieu en woonomgeving, maar ook om ambities en eisen m.b.t. duurzaamheid, natuurinclusiviteit, circulariteit, toegankelijkheid en inclusiviteit. Ook gaat dit gepaard met de vraag waar te ontwikkelen: via inbreiding of uitbreiding?

→ De gemeente Noordenveld heeft, net als elders in Nederland, te maken met **vergrijzing**. Het aandeel ouderen in de gemeente is de afgelopen jaren sterk toegenomen: het aantal inwoners van 65 jaar of ouder heeft zich ontwikkeld van 1 op de 5 in 2010 naar bijna 1 op de 3 in 2024.[2] Deze ontwikkeling zet de komende jaren door. Ook neemt binnen deze groep ouderen het aandeel 80+-ers toe. Dit heet **dubbele vergrijzing**. De (dubbele) vergrijzing is fors: binnen Nederland kenmerkt Noordenveld zich op dit moment al door een relatief hoog aandeel senioren (zie ook figuur 24). Vergrijzing gaat gepaard met verschillende opgaven: zo groeit de zorgvraag door een toenemende groep inwoners met risico op dementie en andere gezondheidsproblemen, terwijl landelijk het aanbod aan zorgpersoneel en beschikbare mantelzorgers juist daalt (zie figuur 26). Het voorzien in **geschikte (levensloopbestendige) woonvormen en woonomgeving** is van groot belang. Ook ligt de uitdaging om meer in te zetten op ondersteuning vanuit de samenleving, als aanvulling op ondersteuning door professionals én op het verkennen en benutten van zorginnovaties en -technologie.

→ De **huidige woningvoorraad** van Noordenveld bestaat uit circa 15.050 woningen.[3] Het overgrote deel van de woningen die er in 2050 nodig zijn, is dus al gebouwd. De Noordenveldse woningvoorraad kenmerkt zich door de aanwezigheid van voornamelijk eengezinswoningen (86%, ten opzichte van 64% NL). Gemiddeld gezien zijn de woningen in Noordenveld met 147 m2 groter dan het landelijk (120 m2) en provinciaal (140 m2) gemiddelde. Van de woningen die nu al in de gemeente staan, is bijna 74% gebouwd voor 1990. Woningen van deze leeftijd kenmerken zich over het algemeen door een lagere energetische kwaliteit. Zo'n 71% van de woningvoorraad is een koopwoning, 19% van de woningen is in eigendom van een

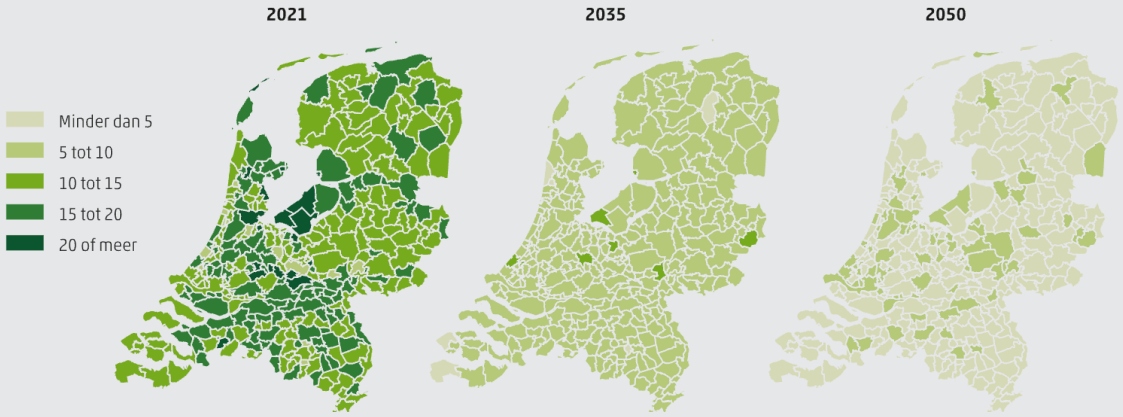

Molen in Norg

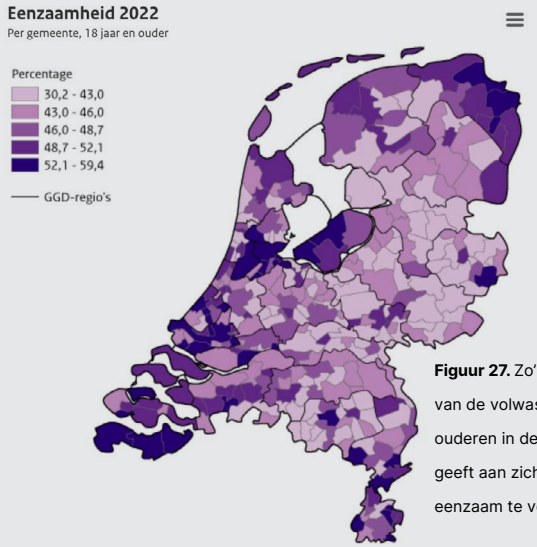
woningcorporatie en 10% is overige huur. [3]
Er ligt een uitdaging voor om de bestaande woningvoorraad (zowel koop als huur) goed aan te laten sluiten bij de woonbehoeften van de toekomst. Dit vraagt om investeringen in de kwaliteit van woningen en van de woonomgeving, o.a. op het gebied van verduurzaming, energieprestaties en klimaatbestendigheid. In het bijzonder speelt daarbij in de regio aandacht voor het herstellen van schade aan woningen door gaswinning. Vanuit het programma Nij Begun ondersteunt het Rijk woningeigenaren bij het repareren, versterken en isoleren van woningen. Naast deze opgaven, moet er ook aandacht zijn voor het **geschikt maken van woningen** om (langer) zelfstandig thuis te kunnen wonen en het inspelen op demografische veranderingen zoals een toename van het aantal kleinere huishoudens.

→ Het **betaalbaar** houden van de woonlasten en het vinden van een geschikte, betaalbare woning wordt voor verschillende doelgroepen steeds lastiger. Uit het regionale woningbehoefteonderzoek blijkt dat 48% van de huishoudens in Noordenveld vanwege hun inkomensopbouw tot de corporatiedoelgroep behoort, terwijl slechts 19% van de woningvoorraad een corporatiewoning is. Meer dan de helft van de corporatiedoelgroep woont in een koopwoning.[1] De Noordenveldse koopvoorraad is binnen de regio relatief duur: in 2024 had 43% een waarde van boven de toenmalige betaalbaarheidsgrens (> €390.000 euro).[1] Op landelijk en regionaal niveau wordt ingezet op het vergroten van de betaalbare woningvoorraad. Dit bestaat onder meer uit een streven om te komen tot een meer divers woningvoorraad met een groter aandeel sociale huur op regionaal en gemeentelijk niveau.

→ In het adviesrapport “Elke regio telt!” wordt geconstateerd dat in de regio’s buiten de economische kerngebieden in Nederland, **essentiële voorzieningen** steeds vaker onder druk staan. De aanwezigheid van voorzieningen zoals zorg, onderwijs, detailhandel, cultuur en sport zijn van groot belang voor de leefbaarheid van de gemeente. In Noordenveld is men trots op het voorzieningenniveau. Niet alleen hebben veel (kleine) kernen nog een basisschool, ook zijn er in de gemeente veel culturele verenigingen, evenementen

Figuur 26. Oldest Old Support Ratio: de verhouding tussen het aantal 85-plussers en het aantal 50-74 jarigen. De OOSR geeft aan hoeveel mensen potentieel in staat zijn informele zorg te bieden aan één 85-plusser. Door de vergrijzing raakt deze verhouding in de toekomst uit balans en zijn er minder mantelzorgers beschikbaar om informele zorg te bieden. Voor de gemeente Noordenveld lijkt het aantal potentiële mantelzorgers in 2035 al onder druk te komen staan. Bron: CBS en PBL, 2020.

Figuur 27. Zo'n 43 - 46% van de volwassenen en ouderen in de gemeente geeft aan zich wel eens eenzaam te voelen.

en meerdere sport- en beweegparken. De aanwezigheid van verschillende voorzieningen in dorpscentra zoals Roden, Peize en Norg, maken dit belangrijke plekken in de gemeente voor ontmoeting, verblijf en sociale interactie. Het behoud van voorzieningen is belangrijk voor inwoners. Tegelijkertijd is het de vraag of draagkracht van voorzieningen overeind blijft als de samenleving verandert en er steeds meer oudere huishoudens in de gemeente wonen. Om voldoende voorzieningen in stand te houden zijn voldoende gebruikers van de voorzieningen nodig, maar is er daarnaast ook vraag naar voldoende vrijwilligers. Landelijk wordt er door de druk op (kleinschalige) voorzieningen steeds meer gekozen voor het clusteren van bijvoorbeeld zorg, onderwijs en detailhandel en het samenbrengen van functies en activiteiten onder één dak.

→ De inrichting van de leefomgeving kan invloed uitoefenen op de **gezondheid** van inwoners, door gezonde keuzes te stimuleren. Op het gebied van gezondheidsbevordering gaat dit bijvoorbeeld over het aanbieden van aantrekkelijke en toegankelijke mogelijkheden om te ontmoeten, ontspannen en bewegen voor verschillende doelgroepen. Noordenveld is een zeer beweegvriendelijke gemeente. De Drentse gezondheidsatlas laat zien dat inwoners van Noordenveld een ongeveer **even goede ervaren gezondheid** hebben als gemiddeld in Drenthe. Wat opvalt is dat ouderen zich in Noordenveld relatief **weinig eenzaam** voelen (zie figuur 27), dat de **jeugd in Noordenveld meer sport en beweegt** dan in de rest van Drenthe en dat relatief weinig mensen in Noordenveld risico hebben op een depressie of angststoornis.[10]

→ Het verhaal van het verleden, geworteld in **tradities, gewoonten** maar ook in **stenen (monumenten) en het landschap**, vormt de **identiteit** van een gebied. De gemeente Noordenveld herbergt verschillende culturele en historische parels die het DNA van de gemeente zichtbaar maken. Zo staat Noordenveld (inter)nationaal bekend om Veenhuizen, één van de **koloniën van Weldadigheid** dat sinds 2021 de status van UNESCO Werelderfgoed kent. Ook elementen zoals korenmolens, hunebedden en landgoederen en de aanwezigheid van meerdere musea dragen bij aan de beleving van cultuur(historie). Er ligt een opgave voor om zorgvuldig om te gaan met cultuurhistorische kwaliteiten, met ruimte voor doorontwikkeling en versterking van de belevingswaarde. In het bijzonder speelt deze opgave voor Veenhuizen, de UNESCO status brengt verplichtingen met

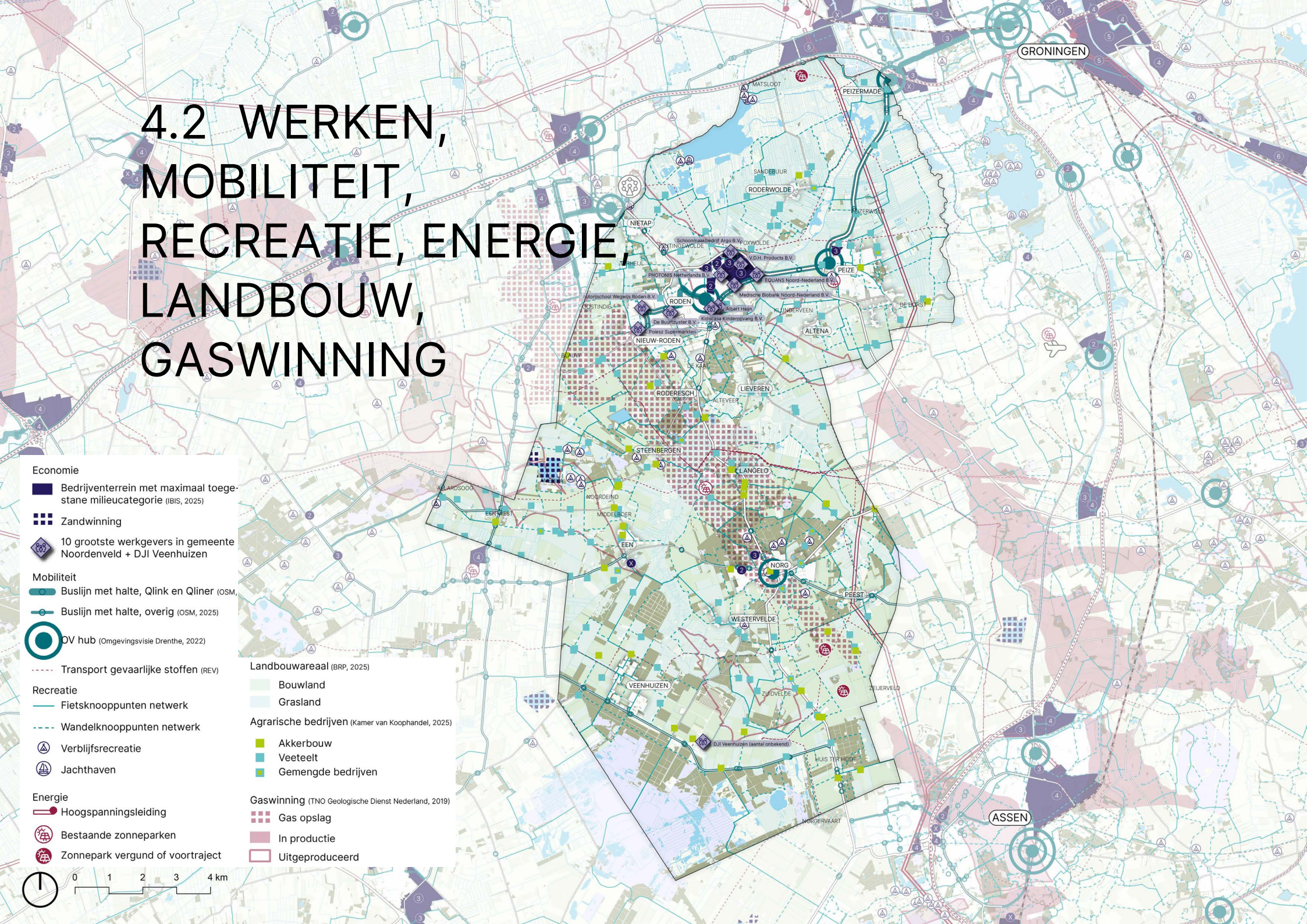

Bollenveld bij Norg

zich mee voor het behoud en beschermen van het erfgoed. Deze focus op behoud en bescherming kan mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen beperken.

→ Voor een gezonde en veilige leefomgeving is het van belang dat de impact van **omgevingseffecten** zoveel mogelijk beperkt worden. Het gaat daarbij om geluids-, geur- en lichthinder, maar ook om trillingen, luchtkwaliteit en externe veiligheid. Op het gebied van externe veiligheid is bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen aandacht nodig voor eventuele gezondheids- en veiligheidsrisico's op het gebied van LPG-stations, aanwezigheid van gevaarlijke stoffen bij bedrijven en campings, munitietransport richting het munitiedepot in Veenhuizen en de ondergrondse gasopslag in Langelo. Daarnaast moet rekening gehouden worden met de effecten van klimaatverandering die impact hebben op de veiligheid en gezondheid. Dit betreft bijvoorbeeld gevoeligheid voor bosbranden in en rondom het Fochteloërveengebied en de bossen rond Norg en Langelo, wateroverlast bij hevige regenval en een toenemende kans op hittestress. [19]

4.2 WERKEN, MOBILITEIT, RECREATIE, ENERGIE, LANDBOUW, GASWINNING

Economie

- Bedrijventerrein met maximaal toegestane milieucategorie (IBIS, 2025)
- Zandwinning
- 10 grootste werkgevers in gemeente Noordenveld + DJI Veenhuizen

Mobiliteit

- Buslijn met halte, Qlink en Qliner (OSM,
- Buslijn met halte, overig (OSM, 2025)
- OV hub (Omgevingsvisie Drenthe, 2022)
- Transport gevaarlijke stoffen (REV)

Recreatie

- Fietsknooppunten netwerk
- Wandelknooppunten netwerk
- Verblijfsrecreatie
- Jachthaven

Energie

- Hoogspanningsleiding
- Bestaande zonneparken
- Zonnepark vergund of voortraject

Landbouwareaal (BRP, 2025)

- Bouwland
- Grasland

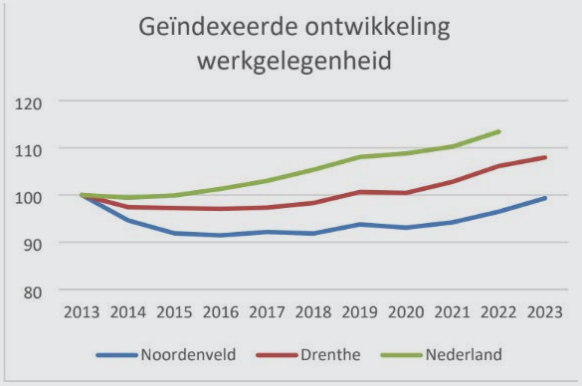
Agrarische bedrijven (Kamer van Koophandel, 2025)

- Akkerbouw
- Veeteelt
- Gemengde bedrijven

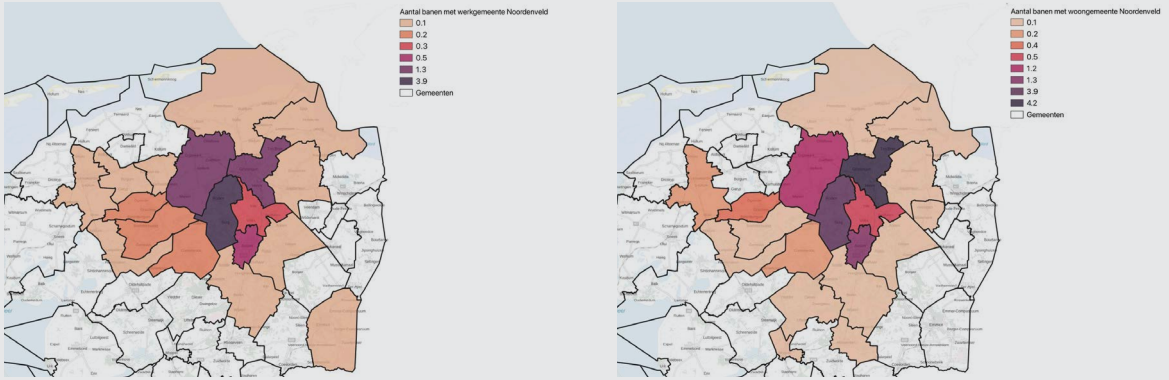
Gaswinning (TNO Geologische Dienst Nederland, 2019)

- Gas opslag
- In productie
- Uitgeproduceerd

0 1 2 3 4 km

Figuur 28. Werkgelegendheidsontwikkeling. Bron: Werkgelegenheidsregister provincie Drenthe (2024), Lisa (2023).

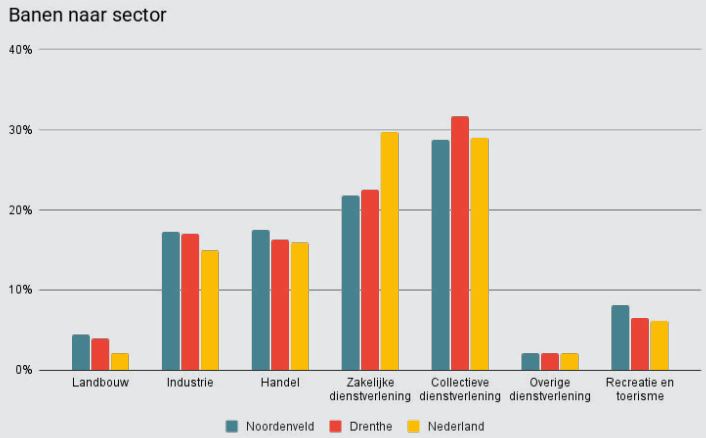
Figuur 29. Inwoners van Noordenveld werken vooral buiten de gemeente, maar in de regio. De banen in Noordenveld worden ook veelal door inwoners uit de regio gevuld. (Aantal banen x1.000).

→ Mensen die tussen de 15 en 67 jaar oud zijn, worden gezien als potentiële beroepsbevolking. De **beroepsbevolking** in de gemeente Noordenveld is 708 mensen per 1.000 inwoners. Dit ligt onder het landelijk en provinciaal gemiddelde (zie ook figuur 28). [4] Vergrijzing en het wegtrekken van jongeren zullen ook in Noordenveld de komende jaren zorgen voor een **toenemende druk op de (toekomstige) beroepsbevolking** en een **afname van het aantal beschikbare arbeidskrachten**.

→ Ook het aantal **banen** in de gemeente Noordenveld ligt met 541 banen per 1.000 inwoners onder het provinciaal en landelijk gemiddelde.[5] De gemeente kent dan ook een vrij sterke **negatieve arbeidspendel**: er wonen meer mensen in Noordenveld die elders werken, dan dat er mensen die elders wonen in Noordenveld werken. Ook werken er meer inwoners van Noordenveld buiten de gemeente dan in de gemeente zelf. Vooral de bedrijven in de gemeente Groningen leveren hierbij veel werkplekken op (zie ook figuur 29). Richting de toekomst is het **behoud en versterken van werkgelegenheid** binnen de gemeentegrenzen van belang. Ook is hierbij aandacht nodig voor de rol die **robotisering, digitalisering en kunstmatige intelligentie** spelen bij het vormgeven van de toekomstige lokale werkgelegenheid.

→ **Handel, overheidsdiensten en (lichte) industrie** vormen momenteel de grootste sectoren in de gemeente Noordenveld. Circa 20% van het aantal banen in de gemeente bevindt zich op een van de verschillende bedrijventerreinen. Dit percentage is lager dan het gemiddelde van Nederland en provincie Drenthe, waar ongeveer 30% van de banen zich op bedrijventerreinen bevindt.[6]

→ In de gemeente liggen vier **bedrijventerreinen**: **Bitseveld, Haarveld, Noordhoek** (woon-werkcombinatie) en **Westeres**. Ten zuiden van de terreinen Westeres en Noordhoek en ten westen van Bitseveld, ligt de **Vrijetijdsboulevard**. Voor een vitale economie is toekomstbestendigheid van werklocaties van belang. Dit vraagt om inpassing van ruimtevragers zoals voor de energietransitie, circulaire economie, en klimaatbestendigheid. Ook ligt de opgave voor om uitbreidingsruimte te vinden voor bedrijvigheid (vervangingsvraag en aanvullende vraag). Uit de behoefteraming (STEC) volgt een opgave van **2 - 6 ha tot 2030** (incl. vervangingsvraag). Tot **2040 wordt hier circa +4 ha** bovenop verwacht.[6] Op dit moment wordt uitbreiding van bedrijventerreinen (nog)

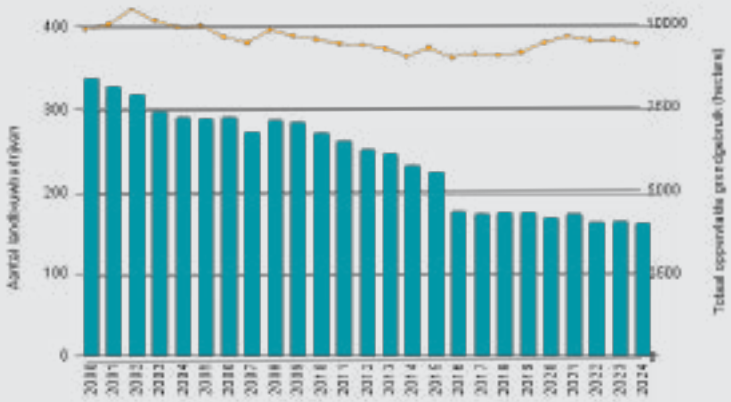
Figuur 30. Het percentage banen in de sectoren handel, industrie, landbouw en recreatie en toerisme ligt in Noordenveld hoger dan het gemiddelde van Nederland en Drenthe.

niet als noodzakelijk gezien en ligt de focus vooral op het efficiënter benutten van de bestaande bedrijventerreinen, door middel van het benutten van onbebouwde ruimte en herstructurering op deze terreinen.

→ De dorpscentra van Roden, Peize en Norg vervullen een functie voor omliggende dorpen en buurtschappen op het gebied van **detailhandel en horeca**. Waar Peize en Norg vooral een functie hebben als **boodschappendorpen** voor de directe omgeving, trekt het centrum van **Roden met haar aanbod ook bezoekers van buiten de gemeente**. Veranderingen in het consumentengedrag, bijvoorbeeld door online winkelen, hebben gevolgen voor het winkelaanbod in de dorpen. Door economische onzekerheid (zoals prijsinflatie en mogelijke dalingen van bestedingen als gevolg) neemt de kans op faillissementen en leegstand toe. Dergelijke ontwikkelingen zetten de toekomstbestendigheid en vitaliteit van de dorpscentra onder druk. Dit nodigt uit om na te denken over de toekomstige invulling van de centrumgebieden.

→ **Bereikbaarheid** van voorzieningen zoals winkels, zorg en onderwijs is een belangrijke pijler voor de leefbaarheid. Om ervoor te zorgen dat men zich goed van plek A naar B kan verplaatsen, moet de (OV)-bereikbaarheid binnen de gemeente én vanuit de regio op peil zijn. Op dit moment is voor afstanden boven de 7,5 km de **auto het primaire vervoermiddel** voor de meeste inwoners van Noordenveld. Voor kortere afstanden (<7,5 km) kiest men al vaak voor de fiets of wandelen. Met het oog op een gezonde leefomgeving is het een uitdaging om naast de personenauto andere duurzame alternatieven (verder) te faciliteren. Het fijnmazig fietsnetwerk van Noorden, dat de kernen onderling goed verbindt, biedt hier een goed uitgangspunt voor. Met de **doorfietsroutes** Roden - Groningen en Leek-Groningen wordt het noordelijk deel van de gemeente per fiets ook goed met de regio verbonden. Op het gebied van openbaar vervoer verbinden verschillende **buslijnen** de dorpen met buurgemeenten. Peize en Roden worden per Qlink direct verbonden met Groningen, terwijl de verbinding Leek - Assen dorpen zoals Nietap, Roden, Roderesch, Alteveer, Langelo en Peest met elkaar en de regio verbindt. Het dorp Veenhuizen kent een aparte busverbinding met Assen en Drachten, maar is per openbaar vervoer niet direct met de rest van de gemeente verbonden.

→ Een toename in vrije tijd, een groeiende welvaart en verstedelijking leiden tot een

Figuur 31. De schaalvergroting in de landbouw is goed te zien door afname van het aantal bedrijven maar een vrij constant areaal aan landbouw.

grotere vraag naar recreatiemogelijkheden, met name in groene gebieden. In de gemeente Noordenveld bevindt 8% van de banen zich in de sector **recreatie en toerisme**. Hiermee is het aandeel banen in deze sector in de gemeente hoger dan in de provincie en Nederland (zie ook figuur 30).[7] De vrijetijdseconomie vormt daarbij een essentiële pijler voor de economie van de gemeente Noordenveld. Er liggen kansen om het dag- en verblijfstoerisme in de gemeente verder te versterken, met een focus op **kwaliteitsverbetering**. Denk aan het vergroten van de diversiteit, het bevorderen van toekomstbestendigheid van bestaande voorzieningen en het faciliteren van innovatieve en passende nieuwe initiatieven. Door gericht te investeren in kwalitatieve verbetering en onderscheidend aanbod, kan recreatie en toerisme niet alleen bijdragen aan de versterking van het toeristisch profiel van de regio, maar ook aan het creëren van extra arbeidsplaatsen en het vergroten van de brede welvaart voor onze inwoners.

→ In het buitengebied van Noordenveld zijn diverse agrarische bedrijven gevestigd. De landbouw is daarmee één van de identiteitsdragers van het buitengebied. Met 4% van de banen is de **landbouwsector** in de gemeente relatief beperkt (zie ook figuur 30). De laatste jaren nam het aantal agrarische bedrijven in Noordenveld af. Tegelijkertijd blijft het grondgebruik door landbouw nagenoeg gelijk (zie ook figuur 31). Dit wijst op schaalvergroting binnen de sector. Diverse opgaven in het buitengebied (denk aan stikstof, bodem- en waterkwaliteit, klimaatadaptatie en biodiversiteit) vragen om een transitie in de landbouw, waarbij gezocht wordt naar meer toekomstbestendige vormen van bedrijfsvoering.

→ De gemeente Noordenveld heeft het doel om in 2040 **klimaatneutraal** te zijn.[8] Een klimaatneutrale gemeente houdt in dat er binnen de gemeentegrenzen geen netto broeikasgassen uitgestoten worden. Onderdeel van dit doel is de ambitie om binnen de gemeente evenveel energie op te wekken als er wordt verbruikt. Dit vraagt om forse investeringen in energiebronnen, de energie-infrastructuur en in (het beperken van) de energievraag. In de **RES Regio Drenthe 1.0** is vastgelegd dat de regio in 2030 3,45 TWh aan hernieuwbare energie wil opwekken. De gemeentelijke opgave voor Noordenveld die hierbij is vastgesteld, is 0,11 TWh.[9] Momenteel (juli 2025) is het **zonnepark Zuidvelde** in ontwikkeling, dat na realisatie ertoe zal leiden dat het Noordenveldse doel uit de RES 1.0 is vervuld. Het doel voor 2030 vormt echter een tussenstop richting de duurzaamheidsdoelen voor de langere

De Slokkerd

termijn. Er ligt een opgave voor om keuzes te maken over aanvullende doelstellingen op het gebied van opwek. Op dit moment worden de gemeentelijke opwek ambities geactualiseerd.

→ Om de beoogde energietransitie mogelijk te maken, moet het **energienetwerk** verzwaard worden. Dit vraagt om aanpassingen in de ondergrond (kabels en leidingen), maar heeft ook een impact bovengronds. Zo zijn er in de openbare ruimte voldoende plekken nodig voor transformatorhuisjes. Op grotere schaal moet ook ruimte gevonden worden voor uitbreiding of plaatsing van elektriciteitsstations. Netbeheerder Enexis is binnen de gemeente op zoek naar drie nieuwe locaties voor midden-spanningsstations.[20]

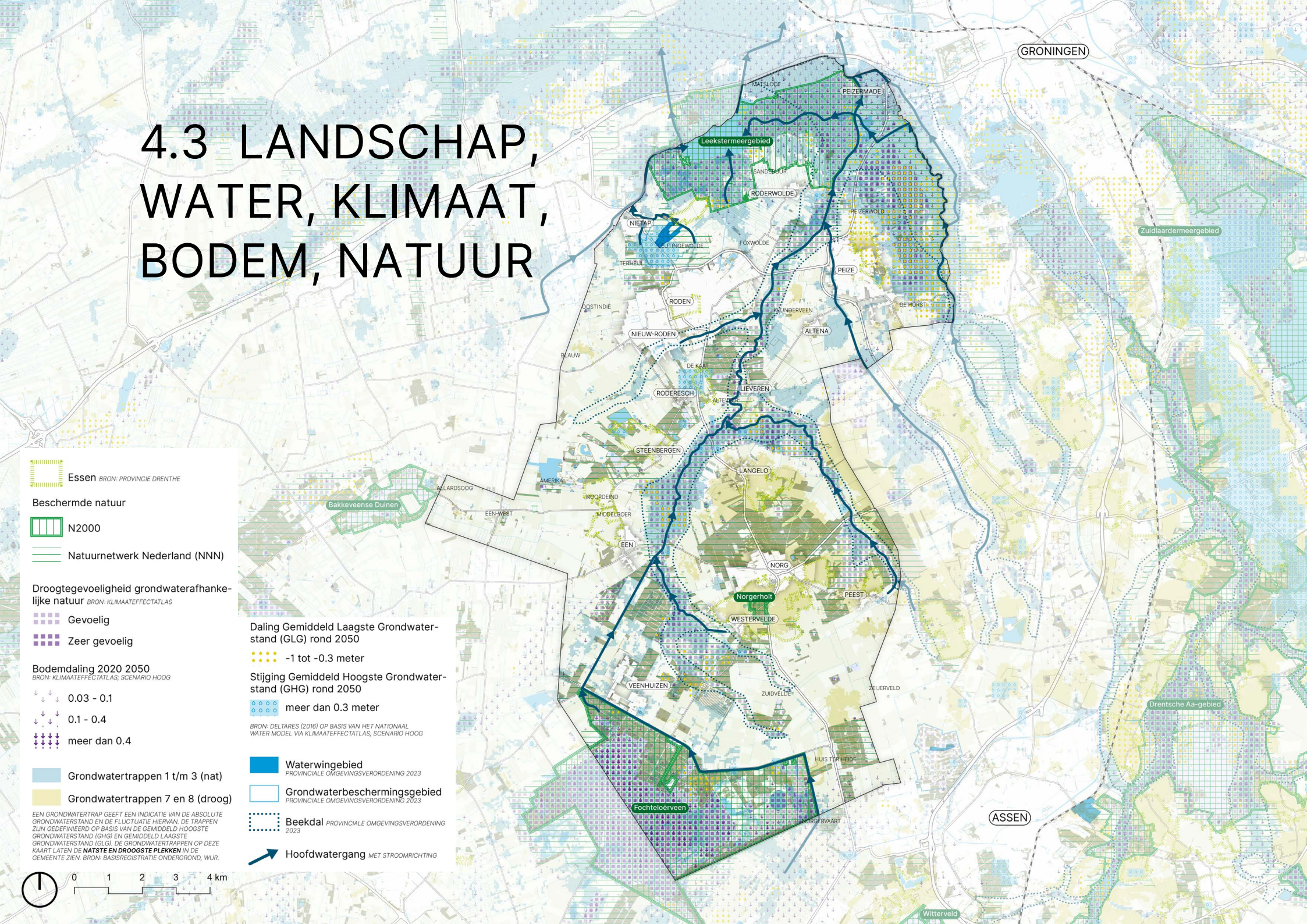
→ In Langelo, net buiten Norg, bevindt zich de grootste **ondergrondse gasopslag** van Nederland. Deze installatie, beheerd door de NAM, heeft een opslagcapaciteit van 6 miljard kubieke meter. De gasopslag vormt daarmee een belangrijke schakel in het garanderen van leveringszekerheid van gas voor huishoudens in Nederland. De huidige activiteiten en de onzekerheid over de toekomstige inzet van de opslaglocatie brengen verschillende opgaven met zich mee. Zo ondervinden inwoners schade aan gebouwen die in verband gebracht wordt met het in- en uitpompen van gas. Ook leven er zorgen over veiligheid, gezondheid en leefkwaliteit in relatie tot eventuele plannen voor gaswinning op deze locatie. Om alle ontwikkelingen rondom de gasopslag in goede banen te leiden, werken we als gemeente Noordenveld vanaf 2021 in het Omgevingstraject Grijpskerk/Langelo samen met het Rijk, gemeente Westerkwartier, NAM en omwonenden en organisaties aan het zoveel mogelijk beperken en wegnemen van (eventuele) lasten voor de omgeving.[32]

→ Hoewel de beschikbaarheid van aardgas op dit moment voor veel huishoudens nog essentieel is, wordt landelijk gewerkt aan het **aardgasvrij** maken van de bebouwde omgeving. Dit is een belangrijk onderdeel van de energietransitie. In het kader van de **warmtetransitie** wordt gezocht naar alternatieve warmtebronnen voor het verwarmen van woningen. Binnen de gemeente zijn de mogelijkheden voor collectieve oplossingen (warmtenetten) beperkt. Voor de meeste gebieden en wijken

lijken **individuele oplossingen** (all-electric of hybride) het meest voordehand liggend.[8] Dit betekent dat woningeigenaren zelf verantwoordelijkheid dragen voor het verduurzamen van woningen en het treffen van energiebesparende maatregelen. In het faciliteren van de warmtetransitie is de gemeente gestart met het opstellen van plannen voor de **Energieke buurten**: Roderwolde, Norg-West en Kortland (Peize). In navolging hierop wordt gewerkt aan wijkuitvoeringsplannen voor de Vijfde Verloting en Hullenveld in Roden. Momenteel (2025) wordt voor het dorp Veenhuizen en voor het buitengebied invulling gegeven aan een uitvoeringsplan voor de warmtetransitie.

→ Onderdeel van het doel om in 2040 klimaatneutraal te zijn, is ook het **voorkomen van onnodig gebruik van grondstoffen**. Het verminderen van afval, het vergroten van het aandeel afval dat wordt hergebruikt en minder gebruik van nieuwe grondstoffen pakt de gemeente zijn maatregelen die onderdeel uitmaken van de transitie naar een **circulaire economie**.[35]

4.3 LANDSCHAP, WATER, KLIMAAT, BODEM, NATUUR

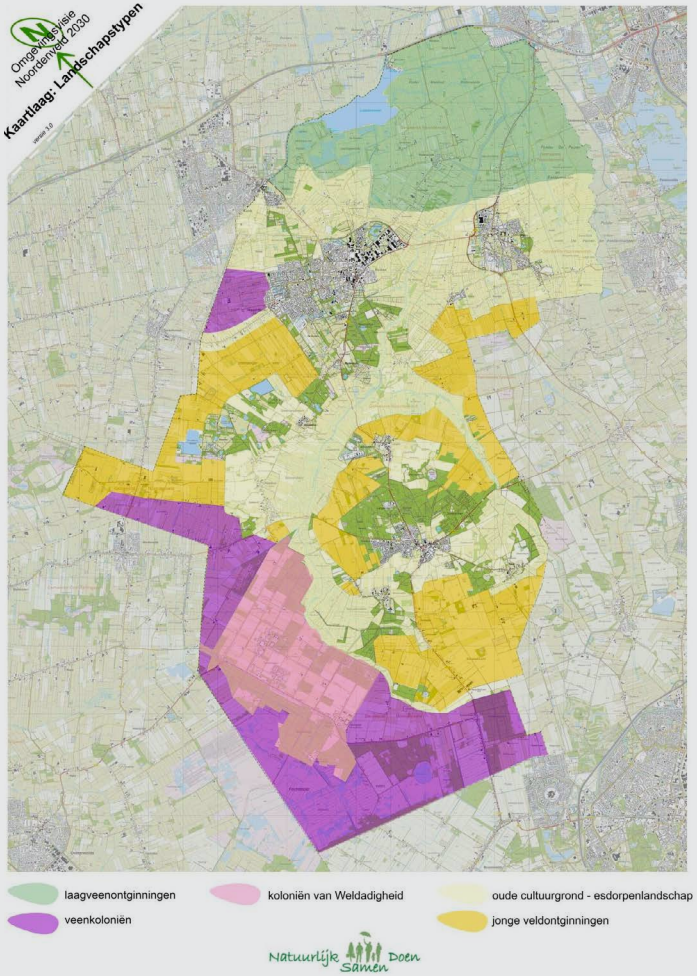

→ De gemeente Noordenveld maakt op landschappelijk gebied deel uit van de Kop van Drenthe, het gebied van het Fochteloërveen tot De Onlanden. Op regionaal niveau vormt de Kop van Drenthe de overgang van het hoger gelegen Drents Plateau naar het lager gelegen laagveengebied in het noorden. Het gebied kent een **zeer gevarieerde bodemopbouw** en een **divers landschap** dat is gevormd door de invloed van ijstijden en veengroei. Binnen de Kop van Drenthe en gemeente Noordenveld zijn drie type landschappen te onderscheiden (zie ook figuur 32): het **hoogveenontginningslandschap** in het zuiden, het **esdorpen- en beekdalenlandschap** in het midden, en het **laagveenontginningsland-schap** in het noorden. Deze landschappen worden doorsneden door verschillende beeklopen, waaronder die van het Eelder- en Peizerdiep.

→ Het **watersysteem** (zie figuur 33) in de gemeente Noordenveld wordt op twee manieren gevoed: enerzijds door de **waterinlaat vanuit het Noord-Willemskanaal** en anderzijds door lokaal aanwezige **kwelsystemen** die zorgen voor de aanvoer van schoon, zuurstofarm grondwater. Dit water stroomt via de boven- en middenlopen van het **Eelder- en Peizerdiep** door het landschap, waarna het uiteindelijk samenkomt in **De Onlanden**. Dit complexe systeem is essentieel voor zowel de waterhuishouding van landbouwgronden als de natuurgebieden in de gemeente. [26]

→ Wanneer men zich door de gemeente verplaatst, zijn de verschillende landschappen goed te ervaren: het hoogveenontginnings-landschap wordt gekenmerkt door een typerend verkavelingspatroon, het esdor-penlandschap door glooiende dekzand- en keileemplateaus doorsneden door beekdalen en het laagveenontginningslandschap door een open weidelandschap met smalle strookvormige verkaveling en sloten.[12, 27] Het landschap is voortdurend in verandering, zowel door natuurlijke processen als door menselijk handelen. Denk hierbij aan de grootschalige veenontginningen vanaf de 17e eeuw, het rechttrekken van beken, en de ruilverkavelingen in de 20e eeuw. Ook in de toekomst zullen transities in onder meer energievoorziening en de agrarische sector het landschap beïnvloeden. De kenmerken van het landschap en de bebouwing bieden kansen en houvast om deze transities een plek te geven in het landschap van Noordenveld. De opgave voor de toekomst ligt met name in het behouden en herstellen of versterken van de **landschapswaarden**.

→ Op verschillende plekken in de gemeente zijn de **grenzen van het bodem- en watersysteem** bereikt. Intensief landgebruik, klimaatver-andering en grondwateronttrekkingen door landbouw en drinkwaterwinning hebben effect op de **veerkracht** van het bodem- en watersysteem. Opgaven zoals verdroging van landbouwgrond en natuur, dalende grond-waterstanden en bodemdaling (veenafbraak) vragen om **gebiedsgerichte oplossingen**.

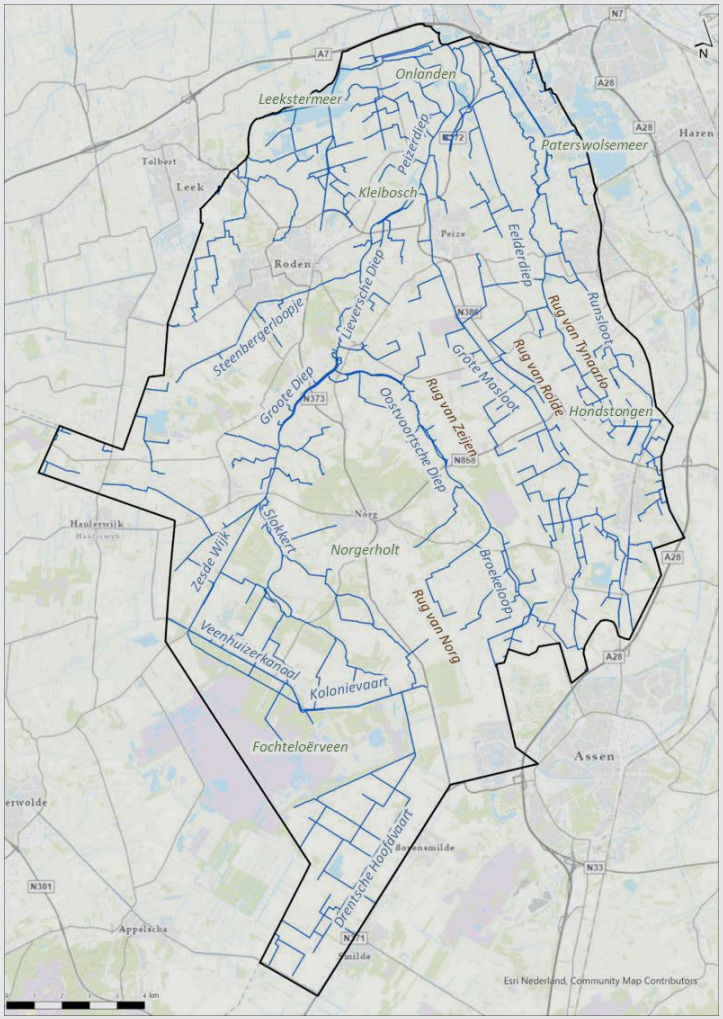

Figuur 32. Diverse landschappen in de gemeente Noordenveld. Bron: Omgevingsvisie Noordenveld.

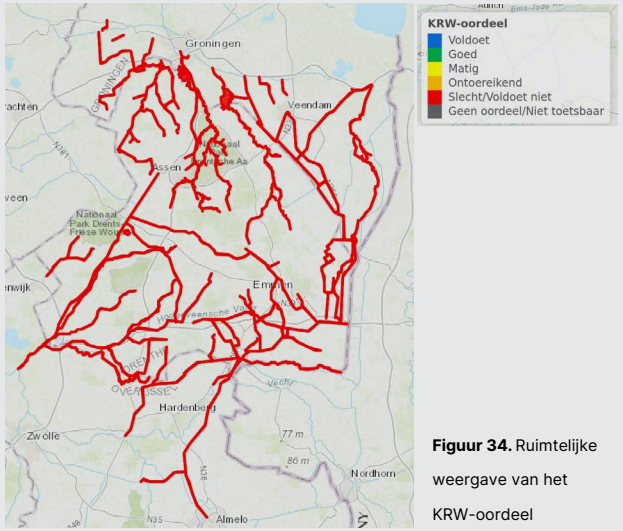
Om een toekomstbestendig bodem- en watersysteem te garanderen, ligt de opgave voor om - in lijn met landelijke en regionale ambities en wetten - bodem en water (weer) meer sturend te laten zijn voor (toekomstig) grondgebruik en functies. Voor de gemeente Noordenveld zijn de belangrijkste thema's op veengronden bodemdaling, wateroverlast en verdroging en speelt op zandgronden met name verdroging.[28]

→ Ook de gemeente Noordenveld ervaart de effecten van een **veranderend klimaat**. Hevige regenbuien, langere periodes van droogte en hetere zomers komen steeds vaker voor. Het veranderde klimaat heeft betrekking op verschillende thema's, zoals gezondheid, natuur, landbouw, wonen, industrie en het bodem- en watersysteem. Om voorbereid te zijn op het veranderende klimaat en overlast te beperken, moeten er in de **dorpen** en het **buitengebied** maatregelen getroffen worden op het gebied van een **klimaatadaptieve inrichting**.

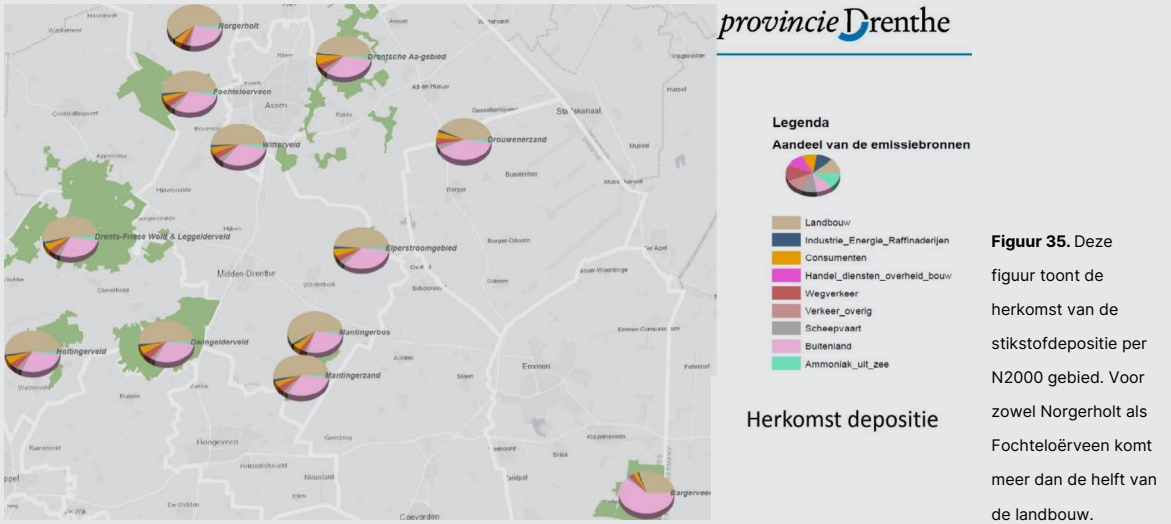
- De kans op **wateroverlast** neemt toe door zeespiegelstijging en extreme regenbuien. Specifiek voor Noordenveld is er door de ligging ten opzichte van de Hondsrug kans op hevige neerslag in het noordoosten van de gemeente. Stresstesten tonen aan waar water zich ophoopt, wat duidt op mogelijke overlastlocaties in dorpskernen, met name in Roden. Langdurige neerslag kan ook leiden tot **grondwateroverlast**, zoals vollopende kruipruimtes, vooral in het zuiden van Peize, de wijk Roderveld (door leem en veen in de ondergrond) en in de beekdalen. Extreme neerslag kan bovendien leiden tot frequenter werkende riooloverstorten, waardoor lokale watergangen zoals het Peizerdiep vervuilen en de kans op contact met ziekteverwekkers toeneemt, met negatieve impact op de volksgezondheid.
- Tegelijkertijd neemt **droogte** in de nabije toekomst sterk toe, met de jaren 2018, 2019, 2020 en 2022 als belangrijke indicatie. In droge zomers dalen grondwaterstanden extra sterk en nemen beekafvoeren met gemiddeld 30% af. Noordenveld, als hooggelegen gebied, ondervindt hierdoor een grotere kans op **bodemdaling** door de variëteit aan grondsoorten, en droogte vormt hierdoor het grootste risico. Vooral zandgronden zijn gevoelig, en effecten zijn duidelijk zichtbaar op het groen. De hogere ruggen en stuwwallen, zoals de Rug van Zeijen en rond Norg, zijn bijzonder droogtegevoelig. De gevolgen van droogte zijn breed: verdorring van groen, afname van biodiversiteit en een toename van natuurbranden. Veenoxidatie en bodemdaling nemen toe, vooral in veenrijke gebieden en beekdalen, met een verwachte daling tot maximaal 40 cm in 2050. Voor de landbouw kan dit betekenen dat onttrekkingen uit oppervlaktewater en mogelijk ook grondwater beperkt worden, terwijl de noodzaak tot beregening toeneemt, vooral voor akkerbouwgewassen. Droogte leidt ook tot schade aan infrastructuur door verzakking en scheuren, en vermindert de waterkwaliteit doordat de

Figuur 33. Toponiemenkaart voor deelgebied Kop van Drenthe. In blauw zijn de belangrijkste waterlopen aangegeven, in groen natuurgebieden en meren, en in bruin de ruggen. Bron: LANDSCHAP-SECOLOGISCHE SYSTEEMANALYSEVAN KOP VAN DRENTHE.

Figuur 34. Ruimtelijke weergave van het KRW-oordeel

Figuur 35. Deze figuur toont de herkomst van de stikstofdepositie per N2000 gebied. Voor zowel Norgerholt als Fochteloërveen komt meer dan de helft van de landbouw.

concentratie van verontreinigende stoffen in het water toeneemt, wat risico's voor mens en dier (inclusief recreanten) met zich meebrengt.

– Het klimaat van 2050 zal naar verwachting een hogere maximumtemperatuur hebben (stijging van 2 tot 3 °C). Het aantal tropische dagen (>30°C) en warme dagen (>25°C) zal toenemen, evenals nachten met temperaturen boven 20 °C. De bebouwde omgeving warmt sneller op dan het omliggende gebied (hitte-eilandeffect), waarbij met name de dorpskernen kwetsbaar zijn, met de maximale temperatuurstijging van ongeveer 6 °C in het centrum van Roden ten opzichte van het buitengebied. Dit heeft negatieve effecten op de gezondheid van inwoners (hittestress), waarbij de meest kwetsbare inwoners vaak in de heetste delen wonen. Voor natuur en landbouw betekent dit een verschuiving van de soortensamenstelling in watersystemen en landgebonden natuur, en de noodzaak voor schaduwrijke omgevingen tijdens hittegolven.[22, 29, 30]

→ Alle landen uit de Europese Unie moeten in 2027 voldoen aan de **Kaderrichtlijn Water (KRW)**. Deze Europese richtlijn stuurt op gezond en schoon water door verbetering van de **ecologische en chemische waterkwaliteit**. Binnen Noordenveld vallen verschillende opper-vlaktewaterlichamen, zoals het Leekstermeer en de bovenlopen van Eelder- en Peizerdiep onder de KRW-richtlijn. Op dit moment zijn alle KRW waterlichamen beoordeeld als 'slecht/ voldoet niet' (zie ook figuur 34).[31]

→ In het landelijk gebied van de gemeente Noordenveld vormt **landbouw** een **belangrijke identiteitsdrager**. De landbouwsector in dit gebied heeft een diverse structuur, met zowel akkerbouw als veehouderij, zij het met een relatief hoge vertegenwoordiging van melkveebedrijven. De veehouderij is dominant in de laagveengebieden en in de beekdalen. De akkerbouw, met name aardappelen en suikerbieten, is vooral te vinden op de esgronden en hogere zandruggen. Daarnaast zijn er in het gebied ook andere takken van landbouw aanwezig, zoals bloembollen, fruitteelt en vollegrondsgroenten. De landbouwbedrijven zijn over het algemeen modern en intensief, maar er is ook ruimte voor extensievere vormen.[23]

→ De agrarische sector in Noordenveld staat voor diverse **grote opgaven**. Klimaatver-andering heeft directe gevolgen voor de bedrijfsvoering, met name door de toename

Leekstermeergebied

van droogteperioden die leiden tot een grotere behoefte aan beregening en potentieel lagere opbrengsten, vooral op de zandgronden. De waterbeschikbaarheid is hierbij een kritiek punt. Daarnaast spelen er opgaven rondom de transitie naar **kringlooplandbouw** en meer **extensieve vormen van landbouw**, wat vraagt om aanpassingen in bedrijfsvoering en potentieel ook in landgebruik. De druk op de stikstofdepositie op nabijgelegen natuurgebieden is een belangrijke factor die de veehouderijsector voor uitdagingen stelt en vraagt om innovatie of aanpassing.[23]

→ Een ander belangrijk aspect is de verwachting van een toenemend aantal **stoppende agrariërs** in de komende jaren. Dit leidt tot een toename van **vrijkomende agrarische bebouwing (VAB)**. Voor de Kop van Drenthe wordt deze ontwikkeling ook geschetst, waarbij voor de gehele provincie Drenthe een aanzienlijke toename van VAB wordt verwacht. [23] Om verrommeling van en ondermijning in het landelijk gebied te voorkomen, is het cruciaal om nieuwe, toekomstbestendige functies te vinden voor deze voormalige erven. Functiewijziging van VAB-locaties vraagt om zorgvuldige afweging in relatie tot het bodem- en watersysteem, de directe omgeving en met oog voor ruimtelijke kwaliteit.

→ Net als in de rest van Nederland staat de **biodiversiteit** (zie ook figuur 35) in Noordenveld onder druk. De gemeente Noordenveld herbergt drie belangrijke **Natura 2000-gebieden**, die van cruciaal belang zijn voor de instandhouding van waardevolle natuur en biodiversiteit:

1. **Leekstermeergebied:** dit uitgestrekte gebied, gelegen in het noorden van de gemeente Noordenveld op de grens met de provincie Groningen, omvat het Leekstermeer zelf en de omliggende natte graslanden, moerassen en bosjes. Het is een belangrijk waterrijk natuurgebied dat van grote betekenis is voor watervogels, zoals kolganzen en brandganzen, en diverse moerasplanten. De belangrijkste kenmerken zijn de open waterplas en de extensief beheerde natte gronden. Het gebied staat onder druk door **vermesting** (nutriënten vanuit omringende landbouw) en **verdrogingsgevoeligheid** in droge perioden, ondanks inspanningen voor waterpeilbeheer. Ook **stikstofdepositie** heeft een negatieve invloed op de kwetsbare vegetatie. De actuele staat van instandhouding van veel habitattypen is nog ongunstig.[30]

2. **Norgerholt:** dit oude bosgebied ligt ten zuidwesten van Norg, in het hart van de gemeente Noordenveld. Het Norgerholt is

Buitengebied bij Norg

een van de oudste bossen van Nederland en kenmerkt zich door een hoge biodiversiteit, met een rijke flora en fauna die gebonden is aan oud loofbos en de aanwezige kwel. De belangrijkste kenmerken zijn de oude bomen, de variërende vochtigheid en de aanwezigheid van zeldzame bosplanten. Het gebied heeft een complexe hydrologie, met zowel verdrogings- als vernattingsproblematiek. De **stikstofdepositie** is een grote zorg; voor vrijwel alle stikstofgevoelige habitattypen wordt de kritische depositiewaarde overschreden, wat leidt tot een structureel ongunstige staat van instandhouding. Maatregelen gericht op hydrologisch herstel, vermindering van stikstofdepositie en actief bosbeheer zijn essentieel om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen.[24]

3. **Fochteloërveen (deels in Noordenveld):** een klein deel van dit uitgestrekte hoogveengebied ligt aan de zuidwestelijke zijde van de gemeente Noordenveld, op de grens met Friesland. Het Fochteloërveen is een van de weinige resterende, levende hoogveengebieden in Nederland. De belangrijkste kenmerken zijn de uitgestrekte veenmosvegetaties, vennen en moerassen, die een essentieel leefgebied vormen voor typische hoogveensoorten, waaronder de kraanvogel. Het natuurgebied is extreem gevoelig voor **verdroging** en **stikstofdepositie**. De kritische depositiewaarden voor stikstof worden structureel overschreden, wat een negatieve invloed heeft op de groei en samenstelling van de veenmosvegetatie, cruciaal voor levend hoogveen. Hydrologisch herstel en het vasthouden van water zijn noodzakelijk om de hoogveencondities te behouden en verder te ontwikkelen.[25]

→ Ook buiten de Natura 2000-gebieden speelt er een opgave in het **bewaken van natuurlijke kwaliteiten**. De gemeente staat aan de lat voor het beschermen van het landschap en de biodiversiteit buiten de natuurgebieden. Dit omvat het beschermen, versterken en vergroten van ecologische kwaliteiten zoals groene structuren (bermen, bomenrijen, sloten) in de omgeving, maar gaat ook over een zorgvuldige omgang met beschermde diersoorten en hun verblijfplaatsen in gebouwen.[37]

→ Binnen de gemeente Noordenveld ligt één bestaand drinkwaterwingebied, namelijk **Nietap**, waar Waterbedrijf Groningen jaarlijks ongeveer twaalf miljoen kubieke meter grondwater wint om het noordwestelijke deel van de provincie Groningen en een deel van Drenthe van drinkwater te voorzien.[30] Daarnaast wordt het gebied Leek-Roden gezien

als een van de vier locaties voor een mogelijke **Aanvullende Strategische Voorraad** (ASV) [28] In de loop van 2025 wordt verwacht dat de ASV's in de provinciale omgevingsverordening worden opgenomen.[34] De beschikbaarheid van zoetwater in de toekomst is niet vanzelfsprekend en de vraag naar drinkwater neemt de komende jaren toe. De Onlanden spelen hierbij een cruciale rol als waterbergingsgebied. Hoewel De Onlanden primair is ingericht als waterberging om wateroverlast in de stad Groningen te voorkomen, biedt het gebied ook potentieel voor de zoetwatervoorziening. De Onlanden kan dan dienen als een bron voor oppervlaktewater aanvulling.[30]

5

Beleidsinventarisatie

Het proces om tot een geactualiseerde omgevingsvisie voor Noordenveld te komen, is gestart met het in beeld brengen van bestaande beleidsuitgangspunten voor de fysieke leefomgeving. Door middel van een beleidsinventarisatie is in beeld gebracht welke ontwikkelingen, opgaven, kansen en bijbehorende ambities er in de verschillende domeinen spelen. In de inventarisatie verkenden we hoe het huidige beleid binnen de gemeente zich op hoofdlijnen verhoudt tot nieuwe ontwikkelingen en thema's en de doelen van de Omgevingswet. Deze doelen zijn integraliteit, actualiteit, gebiedsgericht, participatie en samenwerking.

ACTUALITEIT VAN HET BELEID

In 2017 stelden we als gemeente Noordenveld onder de toen geldende wet- en regelgeving (Wet ruimtelijke ordening) onze eerste omgevingsvisie vast. Hoewel deze omgevingsvisie op veel relevante thema's in relatie tot de fysieke leefomgeving ingaat en ambities beschrijft, valt ook op dat een doorvertaling voor verschillende (recente) grote opgaven en vraagstukken ontbreekt. Om deze integrale opgaven het hoofd te bieden, is er behoefte aan actueel en toekomstgericht beleid dat van toepassing is op de Noordenveldse situatie. Met de actualisatie van de omgevingsvisie wordt verder gebouwd op het raamwerk dat in 2017 is neergelegd.

Naast de omgevingsvisie kennen we als gemeente ook diverse sectorale beleidsstukken. Een analyse naar de mate waarin het gemeentelijk beleid actueel is, leidt tot een wisselend beeld. Op bepaalde thema's zoals wonen, onderwijshuisvesting, bedrijventerreinen, klimaatadaptatie, erfgoed en gemeentelijk grondbeleid is beleid (op onderdelen) relatief actueel. Daarnaast zijn verschillende beleidsstukken momenteel in ontwikkeling, zoals op het gebied van wonen & zorg, landschapsherstel, biodiversiteit, duurzame energieopwek en inrichting en beheer van de openbare ruimte. Op andere thema's, zoals recreatie, archeologie, mobiliteit en landbouw is beleid meer gedateerd of ontbreken duidelijke beleidsambities.

INTEGRALE EN GEBIEDSGERICHTE UITWERKING

In de omgevingsvisie worden verschillende sectorale visies tot één integraal verhaal over de fysieke leefomgeving bij elkaar gebracht. Met de omgevingsvisie uit 2017 werd al een eerste stap gezet in het integraal denken over de leefomgeving. Met uitzondering van dit document is het huidige gemeentelijk beleid nog hoofdzakelijk sectoraal. Kijkend naar de integraliteit van het gemeentelijk beleid, dan valt op dat hier nog een slag te slaan is. In werksessies met de gemeentelijke organisatie werd beaamd dat het integraal denken en werken nog geen vanzelfsprekendheid is, waardoor er soms sprake is van een sectorale stapeling van opgaven. Tegelijkertijd is te zien dat er binnen de beleidsvelden wel stappen worden gezet richting een meer integrale benadering. In verschillende sectorale beleidsstukken, zoals voor de thema's wonen, klimaatadaptatie en verduurzaming, valt op dat nadrukkelijk de samenhang wordt opgezocht met andere vraagstukken.
Hoewel de omgevingsvisie zich kenmerkt door integraliteit, zullen er in de actualisatie van de omgevingsvisie ook gebiedsgerichte keuzes gemaakt worden. Op verschillende plekken binnen de gemeente vragen opgaven namelijk om andere uitwerkingen. Een vrij groot deel van het beleid kent al een gebiedsgerichte component. Dit geldt voor beleidsthema's zoals de warmtetransitie, wonen, bedrijventerreinen, verkeer en landschap. Het traject van de omgevingsvisie kan gebruikt worden om te verkennen waar en welke aanvullende gebiedsgerichte uitwerkingen gewenst zijn.

REGIONALE SAMENWERKING EN PARTICIPATIE

Vanuit meerdere samenwerkingsverbanden zijn we als gemeente Noordenveld goed aangehaakt op regionale trajecten. Thema's zoals mobiliteit, energie, vrijetijdseconomie, klimaatadaptatie, natuurontwikkeling, landbouw, water en woningbouw zijn de laatste jaren in regionaal verband opgepakt. Als gemeente Noordenveld werken we nauw samen met andere Noord-Drentse gemeenten, maar maken we ook onderdeel uit van de provinciegrens overstijgende samenwerking vanuit Nij Begun. Daarnaast wordt binnen de regio Groningen-Assen met andere gemeenten, de provincie, het Rijk en partners samengewerkt aan de regionale verstedelijkingsopgave. Voor de actualisatie van de gemeentelijke omgevingsvisie ligt er een kans om vanuit de Noordenveldse context keuzes

te maken en positie te kiezen, en dit zo goed mogelijk te verbinden aan regionale ambities en ontwikkelingen.

Als gemeente zetten we ons in om (vroegtijdige) participatie te verankeren in beleid en projecten. Eind 2023 is de gemeentelijke visie op participatie en bijbehorende inzet vastgelegd in het gemeentelijk participatiebeleid. Mede hierdoor is recent gemeentelijk beleid veelal in participatie met belanghebbenden tot stand gekomen.
Dit geldt bijvoorbeeld voor het woonbeleid, duurzaamheidsbeleid en beleid rondom inrichting van de openbare ruimte en welstand. Bij meer gedateerd beleid valt op dat participatie niet altijd een rol heeft gespeeld. Wel vormde participatie bij de totstandkoming van de omgevingsvisie in 2017 een belangrijke factor. Voor de actualisatie van de omgevingsvisie ligt de opgave voor om verder te bouwen op de verkregen input uit eerdere beleidstrajecten.

6

Geraadpleegde bronnen

1. Companen. 2024. Woningbehoefteonderzoek Regio Groningen-Assen.
2. CBS - Huishoudensstatistiek. 2025. Aantal huishoudens.
3. ABF Research. 2024. Basisregistratie adressen en gebouwen - bewerking ABF research 2020-2024.
4. CBS. 2024. Omvang beroepsbevolking (15-75 jaar), per 1.000 inwoners.
5. CBS / LISA. 2023. Aantal banen per 1.000 inwoners van 15-74 jaar.
6. Gemeente Noordenveld. 2024. Bedrijventerreinenvisie Noordenveld.
7. LISA. 2023. Aantal banen totaal R&T-sector.
8. Gemeente Noordenveld. 2021. Warmtevisie Noordenveld.
9. Werkbureau RES-regio Drenthe. 2021. RES 1.0 regio Drenthe.
10. GGD Drenthe. 2022. Gezondheidsatlas Drenthe.
11. Gemeente Noordenveld. 2017. Omgevingsvisie Noordenveld 2030
12. Libau. 2020. De Noordenveldse Kwaliteitsgids
13. BügelHajema in opdracht van gemeente Noordenveld. 2023. Quick scan omgevingsvisie Noordenveld
14. DrentheDichtbij. 2025. Regiodeal toegekend aan Noord-Drenthe.
15. RGA/Rijksoverheid. 2023. Ontwikkelperspectief NOVEX-gebied Regio Groningen Assen.
16. RGA/TwynstraGudde. 2025. Toekomstagenda 2026-2030 RGA.
17. Provincie Drenthe. 2025. Evenementen & activiteiten Kop van Drenthe.
18. Nij Begun Groningen / Noord-Drenthe. 2025. Nij Begun: op weg naar erkenning, herstel en perspectief.
19. Gemeente Noordenveld. 2023. Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026.
20. Gemeente Noordenveld. 2025. Brief aan de raad - Voortgangsdocument RES-regio Drenthe
21. Royal Haskoning. 2023. LSA Kop van Drenthe.
22. Gemeente Noordenveld. 2025. Lokale adaptatiestrategie.
23. Aequator Groen + Ruimte bv, Waterschap Noorderzijlvest. 2023. Landbouwanalyse Kop van Drenthe.
24. Provincie Drenthe. 2023. Concept Natuurdoelanalyse Norgerholt.
25. Provincie Drenthe. 2023. Concept Natuurdoelanalyse Fochteloërveen.
26. Witteveen+Bos, Waterschap Noorderzijlvest. 2024. Intregrale Systeemanalyse Elder- en Peizerdiep
27. Arcadis. 2024. De Kop van Drenthe kent vele gezichten.
28. LAOS landschapsarchitectuur. 2025. Kop d'r bij: Toekomstbestendige Kop van Drenthe Analysedocument.
29. Provincie Drenthe. 2024. Contournota Omgevingsvisie 'Horizon van Drenthe'.
30. Witteveen+Bos, provincie Drenthe. 2023. LESA Drenthe deelgebied Kop van Drenthe.
31. Informatiehuis water. n.d. Waterkwaliteitsportaal.
32. Gemeente Noordenveld. n.d. Gasopslag Langelo.
33. Gemeente Noordenveld. 2023. Participatiebeleid Noordenveld.
34. Provincie Groningen. n.d. Beschikbaarheid zoetwater
35. Gemeente Noordenveld. 2021. Programma Duurzaam Noordenveld
36. Gemeente Noordenveld. 2022. Coalitieakkoord 'Samen bouwen aan Noordenveld'.
37. Provincie Drenthe. 2024. Handreiking basiskwaliteit natuur.

RUIMTE
VOLK